

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

CRĂCIUNUL — SĂRBĂTOARE A PĂCII ȘI BUNEÎNVOIRI ÎNTRE OAMENI

IISUS HRISTOS „Lumina Cunoștinței” și „Soarele Dreptății”

Cântarea tradițională bisericească ne vestește în fiecare an cu prilejul prăznuirii Nașterii Domnului că, întrupându-se El printre noi, a „răsărit lumina cunoștinței”. Tot din troparul Sărbătorii mai aflăm că El, Cel care ne aduce „lumina cunoștinței”, El însuși fiind lumina (Ioan 9, 5), este recunoscut ca fiind „Răsăritul cel de Sus”, adică pogorât din ceruri. Dar troparul, scurt, uimitor de bogat în conținut — cu adevărat inspirat de Dumnezeu — îi mai dă Mîntuitorului Iisus Hristos încă un nume: *Soarele dreptății!*

Creștinismul, ca religie nouă în istorie, începe cu Nașterea Domnului, cu întruparea Fiului lui Dumnezeu, potrivit descoperirii Sfintei Scripturi: „Și Cuvîntul (Logosul) trup s-a făcut” (Ioan 1, 14). Fără Nașterea Domnului, creștinismul n-ar exista. Așadar, ceea ce înseamnă Nașterea Domnului pentru noi, aceea înseamnă și creștinismul. Faptul că vine „de Sus”, înseamnă că vine de la Dumnezeu, că e Unul din Treime, Fiul lui Dumnezeu, căci prin „Cel de Sus”, noi L-am înțeles întotdeauna pe Dumnezeu. Și venind „de Sus”, nu poate fi altfel decît „Soarele dreptății”, adică acela care face dreptate, învață, aduce și răsplătește dreptatea, vrea ca lumea să trăiască după dreptate.

Multe alte titluri îi vor da Mîntuitorului Evangheliștii, ceilalți apostoli, marii Sfinți Părinți și teologii dar cele mai importante, cele mai surprinzătoare, cele mai adevărate nume și le va da El însuși, mărturisind despre Sine și arătînd în primul rînd locul de unde vine, anume de la Tatăl, ca Fiul născut mai înainte de toți vecii, de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut, precum mărturisim în Simbolul credinței. Aceste descoperiri alcătuiesc elementele primor-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

Colinda românească

mărturie a formării noastre și a continuității pe pămîntul strămoșesc

Cu ochii ațintiți spre cer, proorocii Vechiului Testament au întrezărit venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu. Anunțînd credincioșilor din vremea lor acest mare eveniment, au rostit, în extazul lor profetic, cuvinte ca acestea: „În ziua aceea din munții va curge bucuria și dealurile vor izvorî lapte.” Nașterea Mîntuitorului din Fecioara Maria a însemnat, într-adevăr, sosirea zilei Domnului. Iisus Hristos a ținut să spună: „Avraam a fost bucuros să vadă ziua Mea și a văzut-o și s-a bucurat” (Ioan 8, 56). Insoțită de o bucurie negrăită, această zi este singurul uceru nou sub soare. Bucuria însăși este nouă. Ea are un început, dar nu are un sfîrșit. Ziua Domnului este arătarea și prezența lui Hristos care „ieri și astăzi și în veci este același” (Evrei 13, 8). Bucurîndu-ne de această zi, ne bucurăm de faptul că luăm parte la viața lui Hristos, la împărăția inaugurată de El în lume, cu alte cuvinte la o viață nouă, într-un eon nou. Dar bucuria nu este numai o plenitudine launtrică, ci este și o mărturisire; nu este numai senti-

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. prof. Ilie Moldovan

Uimirea Magilor

A mirare foarte
cu fiorul sfînt
Magii
întrebau
zările toate:

— Ce mirese alese
ne-au smerit aromele
smirnelor noastre,
din alambicuri de aur
ale Răsăriturilor vestite,
culese?!

— Le-am adus în chiupuri
din smaralde sculptate
și ferecate,
să nu-și piardă
dospetel lor minunat
de neîntrecute mirese
nici de sfintele aghiesme,
tainicul dospet
cu mari peceți ferecat
Ingerii toți,
de pe sus
și Staulul din Betleem,
nărilor vitelor,
amiroseau cu uimire
miresele noi,
necunoscute,
le amiroseau... în neștire...
Totul mirodea
în neștire
mirodea a uimire
Căci, un baci în alburi

carpate
și o băciță cu ie în arniciuri
smălțuită,
dintr-o traistă de mîrginime,
scoteau din otavă
mere pătule,
un colac cald, împletit
cu semne de soare
înfășurat în păsturi înflorate;
apoi o ulcică cu miere
din brad
și de ienupăr chiricit
și o piele de jder, alb,
Regele Jder,
mirosind a pădure,
a cascade cu păstrăvi,

a zmeuri și mure,
a frunze de fagi putrezite
și a iască aprinsă,
pe toatele care,
ca pe o tavă,
de scutece aromite
și ele,

din în spălat în izvoare,
din alambicuri de aur
lingă ieslea jilavă,
sub ghirlande de stele
Baciul pîndar
a luminat și o făclie
din rășini,
cu iasca aprinsă din amnar
Steaua de sus,
călătoare
oprită,
scăpăra și ea,
lacrimi peste geruri,
uimită!
Magii
urmas a se nedumeri,
în neștire mirafi,
de alte,
smirnele și tămîiele, noi,
din Carpați,
care le-au smerit
pre cele vestite
ale Răsăriturilor lor,
de tot,
nedumerite,
uimite!
Amirodea
Staulul
și leslea

și Pruncul de Lumină din ea,
a rășini aprinse,
a mere pătule,
a iască cu jar,
noile mirese trimise
de Magii în alb
ai lui Zamolxe,
din Peștera Altar,
PRUNCULUI SFINT,
coborît pe pămînt!

Cristofor Dancu

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

Teologia ortodoxă oferă mai multe porți de intrare spre taina restaurării creației și transfigurării umanității în și prin Hristos. Această teologie a insistat asupra drumului pe care umanitatea l-a parcurs împreună cu Fiul lui Dumnezeu care a asumat-o și sfințit-o în persoana Sa, a înălțat-o și a introdus-o în sînul Treimii. Iar *umanitatea*, în sensul biblic, trebuie luată împreună cu *creația*, astfel încît ele se schimbă și se preschimbă împreună (Rom. 8, 21).

Bisericele creștine de toate tradițiile confesionale sărbătoresc la 25 decembrie întruparea lui Mesia-Hristos, Fiul Cel Unul-Născut din Tatăl, de-o-ființă cu Tatăl, fiu după trup al Mariei din Nazaret. În primele trei secole, sărbătoarea Nașterii Domnului se comemora la 6 ianuarie împreună cu cea a Botezului, sau *Epifania*. Din secolul al 4-lea, nașterea se aniversază separat, anume la o dată care corespunde cu festivalul solstițiului de iarnă, solstițiul fiind un moment în care soarele apare deodată, în toată mărșă și strălucirea lui. Într-adevăr, venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu, întrupat în mod personal, a fost comparată cu apariția unui alt „soare”, sau „răsărit”, „soarele dreptății”, „răsăritul cel de sus”. Și așa cum soarele determină întreaga mișcare a universului, tot așa Pantocratorul întrupat orientează, cu puterea și iubirea Sa, istoria creației și a umanității.

Odată cu separarea celor două sărbători, a Crăciunului de Epifanie (la Roma către 354, iar la Antiohia, unde a fost introdusă de Sf. Ioan Hrisostom, poate după Sinodul de la Efes — (431), pentru a recunoaște nașterea lui Iisus din Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu), sensul întrupării a devenit mult mai bogat, nelimitîndu-se la comemorarea unui fapt istoric.

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Ion Bria

Un pelerinaj istoric la Mănăstirea Putna

După alegerea și instalarea sa în scaunul arhieresc al Episcopiei Clujului, episcopul Nicolae Ivan s-a îngrijit să dea noii eparhii, cu rădăcini istorice la Vad și la Feleac, o organizare temeinică, materială și morală... Între altele, s-a gîndit să lege existența și strălucirea ei în viitor de înnoarea firului istoric al eparhiei cu trecutul, prin pomenirea după cuviință a ctitorului ei autentic, Ștefan cel Mare. În acest scop a cerut de la Sfîntul Sinod aprobarea de a face un pelerinaj la mănăstirea Putna, unde își doarme somnul de veci Ștefan cel Mare. Acest pelerinaj a fost stabilit pentru data de 21 septembrie 1922, deci în primul an al păstoririi sale ierarhice. Întreaga organizare a acestui omagiu, ce s-a transformat pe parcurs într-o adevărată procesiune religioasă, cu partici-

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. I. B.

Republica la cumpăna dintre două cincinale

Actul istoric de la 30 Decembrie 1947 a constituit un moment decisiv în procesul de transformări innoitoare, declanșat de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944.

Acest moment a marcat instaurarea noii orînduirii democratice în patria noastră, prin cucerirea de către popor a întregii puteri politice.

Au fost descătușate atunci toate energiile creatoare ale poporului și s-a pus capăt oricăror forme de inegalitate, discriminare și exploatare.

Eliberat de lanțurile asupririi, deținător al puterii politice și economice, poporul român, devenit liber și stăpîn pe destinele sale, a dobîndit posibilitatea să se conducă așa cum îi dictau interesele, să fructifice în folosul propriu întreaga avuție națională.

Anii Republicii sint anii cei mai luminoși și mai rodnici, anii unor profunde transformări, care au schimbat fundamental înfățișarea țării, structura sa economică și socială, viața oamenilor, locul României în lume.

Din cununa celor 38 de ani de

insemnate înfăptuiri în toate domeniile, cîți au trecut de la instaurarea Republicii, se detașează cu strălucire perioada ultimelor două decenii, numită îndeobște „epoca Ceaușescu”, după numele celui care a ctitorit-o și i-a imprimat dinamismul eminenței sale personalități: președintele Nicolae Ceaușescu.

Sînt evidente pentru oricine diferențele între ceea ce a fost țara noastră înainte de a fi devenit republică populară și ceea ce este ea în actuala etapă de dezvoltare economico-socială pe care o parcurge. Cîteva cifre sint edificatoare în ceea ce privește nivelul pe care l-a atins România în mersul ei înainte, în perioada de după 30 Decembrie 1947. Astfel, producția industrială românească este în prezent de 103 ori mai mare decît acum 38 de ani. Pentru același interval de timp, producția în industria metalurgică a crescut de peste 100 de ori, în industria construcțiilor de mașini de peste 400 de ori, iar în industria chimică de peste 1000 de ori.

Cealaltă ramură de bază a economiei naționale — agricultura — realizează în prezent o producție de peste 7 ori mai mare în comparație cu 1947.

Creșterea continuă a producției industriale și agricole a dat posibilitatea sporirii participării României la schimburile economice internaționale. Este demn de reținut faptul că țara noastră întretine în prezent relații economice, comerciale și de cooperare cu 150 de țări față de numai 17 în anii premergători lui 1947.

În domeniul construcțiilor de locuințe s-a ajuns în prezent la performanța ca 80% din populația României să locuiască în case noi.

Dacă ar fi să ne referim și la înfăptuirile în domeniul sanitar, am putea arăta că numărul medicilor este astăzi aproape de cifra de 45.000 față de numai 11.000 cîți erau în urmă cu 38 de ani. A sporit de asemenea numărul unităților sanitare. Toate aceste fapte au favorizat creșterea mediei de viață de la 50 de ani, cît era de pildă, în 1948, la 70 de ani cît este astăzi.

Progresul material realizat în anii Republicii a favorizat înregistrarea unui progres similar și pe plan spiritual. România a cunoscut în această perioadă o continuă dezvoltare a învățămîntului, științei, artei și culturii. Este suficient să arătăm că începînd cu anul „colar 1974—1975 în țara noastră a fost generalizat învățămîntul obligatoriu și gratuit de 10 ani. Pe toate treptele de învățămînt se urmărește îmbinarea studiului cu activitatea practică.

Prin participarea masivă a oamenilor muncii la fenomenul cultural și îndeosebi în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”, întreaga noastră cultură a devenit o cultură de masă.

O problemă deosebită însemnată, care și-a găsit rezolvarea firească numai în anii Republicii, este problema națională. În perioada care a urmat după 30 Decembrie 1947 au fost lichidate toate formele de inegalitate, discriminare și asuprire socială și

(Continuare în pag. a 7-a)

Maica Domnului, Născătoarea de Dumnezeu

De trei mari haruri s-a învrednicit Maica Domnului de la Dumnezeu: Născătoare de Dumnezeu, pururea fecioară și pururea rugătoare. Dintre aceste haruri cel mai mare este harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Avem noi temeuri biblice despre acest har? Da! „Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu” (Luca I, 28—30), zice îngerul Gavriil către Maica Domnului. „Iată vei lua în pintece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus. Aceasta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema. Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea și Sfântul care se va naște din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema” (Luca I, 31, 32, 35), spune tot îngerul Gavriil.

Cuvintele biblice subliniate mai sus indică locurile biblice pe care se întemeiază harul Maicii Domnului de a fi Născătoare de Dumnezeu.

Femeia obișnuită zămislește și naște în mod natural. Sfânta Fecioară Maria zămislește și naște în mod supranatural. Cel ce se zămislește și se naște din Maica Domnului se cheamă Fiul lui Dumnezeu, iar aceea ce zămislește și naște se cheamă Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pe sfinți îi cinștim, iar pe Maica Domnului o precinștim. De ce? Pentru că Maica Domnului este Maica Domnului nostru Iisus Hristos, Născătoare de Dumnezeu.

Pentru harul de a fi Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului este cea mai mare între sfinți și în ierarhia sfinților ocupă primul loc, după Sfânta Treime. Nici o femeie din lume nu s-a învrednicit de acest har pe care Dumnezeu l-a dat numai Maicii Domnului pentru „smerenia roabei Sale” (Luca I, 48).

Îngerul Gavriil numește pe Maica Domnului „plină de har” și „binecuvântată între femei” (Luca I, 28). Elisabeta, rudenia Maicii Domnului, numește pe Maica Domnului „binecuvântată între femei”, „binecuvântată rodul pîntecului tău” și „Maica Domnului meu” (Luca I, 42, 43). Însăși Maica Domnului mărturisește despre sine: „Iată de acum mă vor feriți toate neamurile. Că mi-a făcut mie mărime Cel Puternic” (Luca I, 48, 49).

Învățătura creștină prin care credem că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu și ca atare o precinștim are temeuri biblice; iar învățătura creștină prin care unii creștini nu cred că Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu și nici nu o precinștesc nu are nici un temelie biblic.

Protos. Ipolit Ciubotaru

DOAMNE, A TALE CUVINTE

(Colindă din Țara Moșilor)

Doamne, a Tale cuvinte,
Care s-au scris mai-nainte,
S-au plinit, precum și scrie,
Moise la cartea întiie,
O, minune!

De la răsărit răsare
O stea cu lumină mare
Razele își răspîndește,
Pe trei crai povățuiește.
O, minune!

Steaua magilor vestește,
Vifilemul îi primește
Și din proorocie rară
Pe Mesia îl aflară.
O, minune!

NOI ÎN SEARA DE CRĂCIUN

(Colindă din Sălaj — Maramureș)

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun ești, Doamne, bun.

Colindăm colindă duos
Domnului Iisus Hristos,
Bun ești, Doamne, bun.

Noi umblăm să împlinim
Obiceiul din bătrîni,
Bun ești, Doamne, bun.

Obicei de colindat
Pe la case de urat,
Bun ești, Doamne, bun.

Noi în seara de Crăciun
Lăudăm pe Cel preabun,
Bun ești, Doamne, bun.

IISUS HRISTOS...

(Continuare din pag. 1)

diale și esențiale ale identității Celui a cărui naștere o prăznuim astăzi. El se va numi și „Cuvîntul lui Dumnezeu” (Ioan 1, 1), „Domn al păcii” (Isaia 9, 5), „Adevărul” (Ioan 3, 33; 14, 6), „Omul care v-a spus adevărul” (Ioan 8, 40) și „Lumina lumii” (Ioan 9, 5), și „Păstorul cel Bun” (Ioan 10, 11) și „Pîinea cea vie ce s-a pogorît din cer” (Ioan 6, 51) sau, și mai de-a dreptul, fără nici o metaforă, El ne spune: „Eu sînt de sus... nu sînt din lumea aceasta” (Ioan 8, 23). Și, ca să nu mai rămînă nici o îndoială, precizează: „Eu de la Dumnezeu am ieșit și am venit, căci n-am venit de la Mine însumi, ci Acela m-a trimis” (Ioan 8, 42), iar mai apoi își va arăta originea și adevărata identitate, atunci cînd, orbului căruia i-a redat vederea, și care L-a întrebat: „Tu cine ești?”, îi va răspunde: — „Cel ce grăiește cu tine... Acela este Fiul lui Dumnezeu” (Ioan 9, 35—37), adică Cel al cărui „Tată” este Dumnezeu (Ioan 10, 32).

Prin toate aceste mărturii ale lui Iisus Hristos despre Sine, înțelegem mai bine, mai întii însemnătatea Zilei de azi, și apoi Cine este cu adevărat Cel a cărui Naștere o serbăm. Toți ne serbăm ziua nașterii, și serbăm împreună zilele de naștere ale unor oameni mari, ale conducătorilor de țări și popoare, și bine facem pentru că așa aducem aminte altora cine sîntem și ce facem și, tot așa, ne aducem aminte de mai marii noștri (Evrei 13, 7; Romani 13, 1; Tit 3, 1) și de ceea ce fac ei pentru noi. Cu atît mai mult, e drept să ne aducem aminte și de Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, de ceea ce face El pentru noi, și să-L mărturisim ca Fiu al lui Dumnezeu, trimis de Sus, de „Tatăl nostru cel din ceruri” (Matei 6, 9).

Troparul Nașterii îl numește pe Mîntuitorul: „Lumina cunoștinței”. De ce îi dă Biserica acest nume atît de pretențios, atît de mare, atît de îndrăzneț? De cînd e lumea, dorința de cunoaștere a fost țelul tuturor filozofilor, al oamenilor de știință, al tuturor înțelepților și, la urma urmei, al tuturor oamenilor înzestrați cu capacitate de gândire și meditație.

Uneori, unii filozofi și oameni de știință au dat speranțe că poate fi înțeleasă originea lumii și a vieții, și a rostului oamenilor pe pămînt, alteleori, alții și-au mărturisit neputința de a dezlega toate fețele acestor taine, socotite multă vreme prea mari pentru capacitatea minții omenestii și a mijloacelor ei de investigație. Efortul spre cunoaștere, prin filozofie, prin știință, face dovada nobleței oamenilor din toate timpurile. Prin acest efort al intelectului, al minții, al puterii de analiză și de sinteză, al imaginației și al intuiției, oamenii se deosebesc de toate celelalte viețuitoare din lume și, poate, din întregul univers.

Fără să ne dezinteresăm de eforturile filozofiei și ale științei, ba chiar fiind gata să le ajutăm și noi; admițînd fără rezerve că aspirația spre cunoaștere este cu adevărat mîndria și noblețea ființei omenestii, noi, credincioșii, credem că cele de care avem nevoie pentru dobîndirea vieții veșnice, adică „lumina cunoștinței” despre aceste lucruri, ne-a venit prin Iisus Hristos, și ea se află înscrisă, de cei care L-au văzut și L-au ascultat, în Sfînta Scriptură a Noului Testament și în Sfînta Tradiție.

Este adevărat? Mîntuitorul nu ne-a vorbit despre Facerea lumii și a omului, dar ne-a trimis mereu la „Lege și profeți” (Matei 5, 17), adică la Cartea Facerii și la celelalte cărți ale Vechiului Testament pe care le-a confirmat, nemaifiind nevoie să repete ceea ce s-a spus acolo. El a corectat numai ceea ce trebuia corectat, și anume cele cu privire la dreapta comportare a omului: a înlocuit legea talionului — ochi pentru ochi și dinte pentru dinte, pe vremea aceea, poate necesară și bună — cu legea dragostei (Matei 5, 38—48) și a iertării (Matei 6, 12—15; 18, 21—22),

arătînd că Dumnezeu judecă nu numai pe omul din afară, care se arată adesea cum nu este, ci și gîndurile și intențiile, și păcatele făcute cu mîntea, — uciderile prin defăimare, mărturia mincinoasă — deci nu numai faptele săvîrșite cu lucrul, fiindcă Dumnezeu vrea o lume bună, în care să domnească iubirea, cinstea, dreptatea, adevărul, libertatea, onestitatea, o lume populată de oameni înnoiți sufletește (Ioan 3, 3; Matei 23, 25—27), cu inimii bune (Luca 6, 45), desăvîrșiți (Matei 5, 48).

Este adevărat: mai sînt încă multe taine despre univers, despre lumea noastră, despre viață, despre noi înșine, pe care nu le cunoaștem în toate amănuntele lor, precum, de pildă, despre gravitația universală, sau despre relația creier-gîndire-vorbire, sau despre relația dintre simțuri și sentimente și, în legătură cu cercetarea lor, ne îndreptăm cu respect, cu speranță și cu recunoștință gîndul spre cei care le studiază, cu efort și cu geniu, și care reușesc să afle unele răspunsuri, satisfăcînd setea noastră de cunoaștere. Acestea, odată cunoscute, fără îndoială ajută la situația și mai exactă a oamenilor pe Terra noastră și în univers, și ușurează mijloacele de trai, de progres și de fericire pe pămînt.

Despre mijloacele prin care putem însă obține mîntuirea noastră veșnică, și despre tot ceea ce trebuie să știm și să facem în legătură cu aceasta, avem toate cunoștințele de la Iisus Hristos. De aceea El rămîne cu adevărat, pentru noi credincioșii: „Lumina cunoștinței”.

Biserica, dintotdeauna, ca și astăzi, a avut misiunea de la Hristos, să propovăduiască aceste cunoștințe despre mîntuire. De aproape două mii de ani creștinătatea le primește și le împlinește și, cu prilejul fiecărei sărbătoriri în fiecare an, a Nașterii Domnului, și le reînnoiește. Numindu-L și: „Răsăritul cel de Sus”, noi ne afirmăm credința că El este Fiul lui Dumnezeu, și tocmai de aceea primim drept mîntuitoare toate descoperirile Lui, toate „cunoștințele” pe care ni le-a comunicat „de la Dumnezeu” (Ioan 10, 32; 7, 16; 8, 38), și credem în ele din tot sufletul și din tot cugetul nostru (Matei 22, 37).

Troparul Nașterii — am arătat la început — îl mai numește pe Cel născut într-o zi ca azi, pe timpul Cezarului August (Luca 2, 1), în Betleem, și „Soarele dreptății”.

Multe și nenumărate sînt aspirațiile oamenilor. Ei aspiră spre tot mai multă cunoaștere, spre tot mai multă libertate, bunăstare și fericire, iar cei care cred aspiră cu ardoare spre mîntuirea sufletului.

Se întîmplă ca unele aspirații să le fie comune numai unor oameni, iar altele să-i preocupe numai pe alții. Libertatea de alegere a fost lăsată de Dumnezeu (Deut. 30, 17; Ioan 8, 32). Dar sînt și aspirații comune tuturor oamenilor, în rîndul cărora intră și multe din cele enumerate mai înainte. Printre ele însă, aspirația spre dreptate este, fără îndoială, comună tuturor oamenilor. Chiar și cei care fac nedreptate altora, cînd e vorba de ei înșiși, cînd li se face lor o nedreptate, protestează cu vehemență, ca și cum ar crede în dreptate și ar fi cei mai drepti dintre oameni. Făcînd așa, ei nu fac altceva decît recunosc sfințenia dreptății, numai că n-o pun în practică, uitînd de legea de aur a creștinismului, lăsată de Mîntuitorul: „Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi să le faceți lor” (Matei 7, 12).

Toți, absolut toți, suferim cumplicîți cînd ni se face o nedreptate. Ar trebui să suferim tot așa și atunci cînd se fac și altora nedreptăți. Trebuie să știm că se pedepsește nu numai nedreptatea pe care o facem noi altora, ci și lipsa noastră de sensibilitate, indiferența față de nedreptățile care se fac în jurul nostru de către ceilalți și pe care noi le-am putea împiedica. Și chiar cînd nu le putem împiedica, trebuie să

com-pătîmim cu cei nedreptățiți, și să-i condamnăm pe cei ce fac nedreptăți (Ps. 36, 17; 61, 10; 67, 2; Lc. 18, 6—7).

„Soarele dreptății”, Mîntuitorul, spre aceasta ne îndeamnă, căci dreptatea nu e rezervată numai Împărăției de dincolo, ci și lumii acesteia. Căci dacă ea domnește sigur în cer, ea trebuie să domnească și pe pămînt. Ne-o spune și o cere și bunul simț elementar, care nu se poate împăca cu o nedreptate rămasă în veci nepedepsită. De aceea zicem: „Precum în cer și pe pămînt” (Matei 6, 10). De altfel, Mîntuitorul a precizat de mai multe ori, că Împărăția cerurilor nu e numai dincolo, în lumea viitoare, ci că ea începe de aici, din această lume (Luca 17, 1).

Nu fără a fi știut ce face, și nu din rațiuni literare L-a numit tradiția bisericească pe Iisus Hristos: „Soarele dreptății”. Dacă nu sîntem drepti, dacă nu ne încălzim la acest soare, dacă nu ne lăsăm călăuziți de El în toate zilele vieții noastre, precum ne lăsăm încălziți de soarele material care rînduiește viața planetei noastre, nu vom putea moșteni viața de veci.

Există pe lume nedreptăți care se fac indivizilor, și nedreptăți care se fac popoarelor. De aceea Sfînta Scriptură spune că nu numai indivizii care fac nedreptăți vor da socoteală înaintea lui Dumnezeu, ci și popoarele (Matei 25, 32). De ce? Pentru că nedreptatea dă naștere la suferință, pentru că ea naște conflicte, atît între indivizi, cît și între popoare. Mîntuitorul a voit ca pe pămînt să fie pace. A lăsat aceasta ca pe un Testament: „Pacea Mea dau vouă, Pacea Mea las vouă” (Ioan 14, 27).

Astăzi auzim de „războaie și vești de războaie” (Matei 24, 6). De ce s-a ajuns la această situație în lumea de astăzi? Pentru că se calcă dreptatea. Pentru că țările bogate și puternice acaparează totul, și lasă multe popoare mici să trăiască în mizerie și subdezvoltare. Ajunșind la conflicte între ele, marile puteri, care vor să-și asigure (în continuare) partea lor de stăpînire, își cheltuiesc o mare parte din avutul lor pentru înarmarea cu cele mai puternice arme posibile, avut care, de fapt, nu este numai al lor, ci al tuturor oamenilor de pe pămînt. Au înrobît pînă și știința și tehnica, punîndu-le în slujba fabricării unor tot mai puternice mijloace de distrugere.

Iată la ce duce nedreptatea: la pregătirea de războaie, și la tot mai multă nedreptate și suferință. De aceea Sfîntul Apostol Pavel conjugă întotdeauna „pacea cu dreptatea” (Rom. 14, 17).

Încă din Vechiul Testament, prorocul Isaia spunea că: „pacea este roada dreptății, iar folosul păcii va fi liniștea și siguranța” (Isaia 32, 17; Iacob 3, 18), iar Psalmistul spunea că „Dragostea și pacea se sîrută” (Ps. 84, 11). Nedreptatea omoară și dragostea și pacea.

Toți dorim pacea. Toți, în toate rugăciunile și slujbele Bisericii noastre, ne rugăm „pentru pacea a toată lumea”. Dar oare va fi pace adevărată, atîta vreme cît nu se va așeza dreptatea în lume? Cine vrea pace, trebuie să lupte mai întii pentru dreptate, desigur nu cu armele, ci prin cuvînt, prin convingere, prin statornicirea în lume a unor noi rînduiri sociale, mai bune, pe baza unei ordini morale, potrivit cărora nici un popor să nu mai fie nedreptățit, nici un om să nu mai fie umilit, ci toți să redevină frați, ca fii ai aceluiași Creator, cu drepturi egale, egali în demnitate, ca indivizi și ca popoare.

Acesta este astăzi, în condițiile amenințărilor la adresa păcii, mesajul Aceluia care s-a numit pe Sine, „Soarele dreptății” și „Domnul păcii”, Iisus Hristos, mesaj adresat tuturor celor care îi urmează învățătura și doresc să-și împlinească poruncile.

Crezînd însă, „să nu rămînem numai auzitori ai cuvîntului” Său, ci „să fim și împlinitori” (Iacob 1, 22—23), pentru că numai așa vom auzi chemarea: „Veniți binecuvîntații Părintelui Meu și moșteniți Împărăția cea gătită vouă” (Matei 25, 34).

Masacrele săvârșite în Transilvania de nord de către ocupanții horthyști în anii 1940—1944 (I)

Folosind o veche și de tristă memorie practică, cercurile conducătoare de la Budapesta horthystă, în perioada 1940—1944 s-au dat la numeroase acte inumane împotriva românilor ardeleni, care au degenerat în omoruri și masacre de o ferocitate greu de imaginat.

Urmasii celor care în timpul revoluției de la 1848—1849 din Transilvania au maltratrat populația românească, jefind bisericile românești de clopote pentru a le transforma în tunuri și omorind peste 40.000 de oameni; care în zilele revoluției burghezo-democratice din toamna și iarna anului 1918 au săvârșit aceleași acte de teroare, schingiuire și atrocitate, mergând până la rugul de la Belș; în anii 1940—1944 au comis fapte de vandalism și barbarie, depășindu-și înaintașii în bestialitate.

Încițată de propaganda reacionară desfășurată intens pe cale orală, prin scrieri — ziare, manifeste, broșuri și lucrări de mai mare întindere — între care un loc de seamă îl ocupă lucrările lui Dúcsó Csaba și ale baronului Aczel Ede, care îndemnau la crimă și asasinat, o serie de tineri și chiar mai vîrstnici din rândurile armatei horthyste, jandarmeriei, poliției și diferitelor organizații au trecut la atacuri deschise și directe împotriva populației românești ardeleni.

Încă înainte de 30 august 1940, cînd României i s-a impus Dictatul de la Viena, grănicerii unguri au devenit tot mai agresivi, atacînd în nenumărate rânduri pichetele românești de pe frontiera de vest.

După pronunțarea Dictatului de la Viena, starea de agresiune a militarilor horthyști a sporit continuu. În după-amiaza zilei de 1 septembrie, mai mulți ofițeri horthyști au venit la podul de la Cămară, lângă Sighetul Marmăției, cerîndu-le românilor să se retragă în termen de treizeci de minute. Peste o jumătate de oră, două grupe de militari horthyști au atacat postul de santinele, obligîndu-i pe ostașii români să se retragă. Pe la orele 23, ungurii au atacat Pichetul nr. 23 Tisa; la orele 0,05 au atacat Pichetul Poloninca de pe Valea Vișeuului, cerîndu-le grănicerilor să predea armele; au atacat Pichetul de grăniceri Parhida, județul Bihor, capturîndu-l pe locotenentul Mihai Părău, originar din Sibiu, comandantul acestuia, pe care l-au ucis, în ziua de 2 septembrie, și înmormintat în comuna Berettyo — Ujfalu din Ungaria. Peste două zile, în 4 septembrie, aceeași soartă a avut-o și locotenentul Dumitru Lazea, comandantul plutonului din Diosig — Bihor. În seara zilei, bande teroriste au distrus prin minare calea ferată între gările Ciumeghi și Bôiu, și au atacat cu focuri de armă un tren de marfă cu evacuați din teritoriul cedat. În localitatea Crasna, județul Sălaj, horthyștii au somat familiile românilor să părăsească așezarea. De teamă, mulți români au fugit, ascunzîndu-se în păduri și prin alte sate românești. La Cluj, în strada Memorandumului, un român a fost tălat cu cuțitul de către un horthyst și ucis bestial, un altul rănit grav.

Tot în cursul acelei zile, cîțiva maghiari din comunele Mîsca, lângă Marghita, și Sîsterea, la vest de Sălaj, pînă la retragerea armatei române au maltratrat pe seful postului de jandarmi, și au bătut grav cinci soldați de la Batalionul 1 Geniu Fortificații. A doua zi, mai mulți unguri din Satu Mare au atacat detașamentele de la baricadele ridicate în oraș, îndreptîndu-se spre frontieră pentru a-i împingea pe militarii horthyști; o altă parte a ungarilor sătmăreni a ocupat centrul orașului, arborînd drapelul de stat maghiar; între timp o delegație de unguri, venită din partea primăriei, s-a prezentat la colonelul Dessia, comandantul garnizoanei Satu Mare, cerînd să-i predea cazărnicile din localitate. Tot atunci, bande teroriste din Sighet au ocupat clădirile autorităților civile și centrala telefonică.

În ziua de 3 septembrie, în Diosig — Bihor, un grup de maghiari i-a atacat pe grănicerii români în retragere; la Cojocna au ocupat primăria și postul de jandarmi.

La 4 septembrie, o patrulă de 12 jandarmi unguri a pătruns în Diosig — Bihor pentru a-i obliga pe români să se retragă. Pe timpul duelului de foc au căzut morți mai mulți soldați maghiari și cinci soldați și un ofițer român. În după-amiaza de 5 septembrie, un ungur din Seini a atacat cu un topor pe un soldat grănicer cercetaș din compania 3 Bixad. Deși a fost lovit prin surprindere, ostașul român l-a făcut inofensiv pe agresor. A doua zi, în 6 septembrie, cînd trupele horthyste au ajuns la nord de Tirgu-Lăpuș, gărziile alcătuite de ungurii localnici „au început a teroriza populația acestei localități”.

După ocuparea de către armata ungară a celor 11 județe din Transilvania de nord, aceștia s-au dat la maltratări, schingiuri, omoruri și masacre împotriva populației românești. La 7 septembrie au sosit în Nusfalău 13 soldați români desconfecționați, unul dintre ei fiind Nicolae Costas din Șumal, cu soția și sora lui, Silvia. A doua zi, soldații horthyști i-au bătut, le-au devastat bagajele și cînd au ajuns pe malul Barcăului, i-au împuns cu baionetele și le-au crăpat capetele cu patul armelor. După ce-au oboșit, bande de soldați asasinii horthyști au descărcat armele în trupurile vîlăgute ale victimelor. Peste cîteva zile, cînd corpurile celor ucisi au intrat în descompunere, soldații unguri au adus țigani care să le înhumeze într-o groapă comună.

La 9 septembrie a avut loc un masacru zguduit în comuna Treznea, județul Sălaj, care a fost pregătît

o zi înainte în casa doctorului Kaiser din Zalău, de către baronul Bay din acea comună și căpeteniile trupelor de ocupație. În cursul acelei zile, populația a fost anunțată să iasă din case și să întîmpine unitățile horthyste. La sosirea acestora, în 9 septembrie, cei ce nu știau să răspundă ungurește la întrebări erau loviți cu armele. În acel moment, doi fii ai fostului notar maghiar, care fugiseră în 1919 în Ungaria, au tras cîteva rafale de mitralieră de la colțul pădurii. Sub pretextul că sint atacați, soldații unguri au deschis foc asupra sîntenilor care fuseseră chemați să-i întîmpine. Sub potopul de gloanțe au căzut 86 bărbați, femei și copii, români și evrei. Mulți dintre aceștia au fost străpunși apoi cu baioneta sau arși, unii de viu. Soldații asasinii au incendiat 45 de gospodării ale românilor, inclusiv primăria, unde au mai împușcat încă șase persoane. Cîțiva soldați unguri, după ce l-au ucis pe preotul din Treznea, pe fiica acestuia au legat-o de un stîlp și au cioprlit-o cu baionetele și cuțitele, tîind carnea pînă la os, omorînd-o astfel în chinuri groaznice.

În cursul aceleiași zile, soldații horthyști maghiari i-au ridicat pe frații Grigore și Vasile Vicaș din Zalău și i-au împușcat lângă Brădet; pe Gafia Vicaș, soția lui Grigore Vicaș, au împușcat-o pe fereastra casei; Rodica, fiica ei cea mai mare, a fugit, dar din cauza șocului peste cîteva timp a încetat din viață; iar pe Cornelia, fiica cea mai mică, în vîrstă de 7—8 luni, au găsit-o vecinii, sugînd de la pieptul mamei sale, care era moartă și plină de sînge. Pe soția lui Gheorghe Prunea din Zalău, horthyștii au legat-o, cu pîrul capului și peste mijloc cu o funie, de o căruță trasă de doi cai, tirînd-o pe șosea pînă dincolo de Brădet. Acolo, călăii, după ce au scos copilul din ea cu parul, au împușcat-o. Tot atunci în curtea lui Gheorghe Prunea, ungurii l-au împușcat mortal pe Gavril Sălăjean din Șina. Pe cumnatul lui Grigore Vicaș din Zalău, jandarmii unguri l-au bătut cu lanțul peste spate și piept și cu funiile la tălpile picioarelor pînă l-au zdrobit. Cadavrele celor schingiuiți și împușcați au rămas acolo patru zile, pînă s-a primit aprobarea pentru înhumarea lor într-o groapă comună, dar fără slujba preotului.

Peste cîteva zile, în noaptea de 13/14 septembrie, a avut loc un nou masacru la Ip, județul Sălaj. Acesta a fost pregătît de baronul Fărăgo István și învătătorul Ujhely Adalbert. Cei doi unguri au alcătuit trei echipe dintre localnici, care împreună cu o companie de o sută de honvezi, comandați de locotenentul Vasvári Zoltán, au trecut la acțiune. După ce au înconjurat satul, la miezul nopții, echipele de soldați pătrund în casele românilor, unde ucid prin împușcare, spintecare cu baioneta și zdrobirea capetelor cu patul armelor 157 de bărbați, femei — dintre care unele gravide, bătrîni, tineri și copii în leagăn. A doua zi, cadavrele au fost înhumeate într-o groapă comună de 24×4 m, iar peste ele s-a aruncat var

nestins. Casele românilor au fost furtive de odioșii asasinii.

La 13 septembrie, horthyștii l-au arestat pe Gheorghe Imre, pe primul român din Boghiș, împreună cu alți săteni, bătîndu-l în chip bestial.

Locuitorul Mihai Șugar din Medieșu Aurit a fost omorît de soldații unguri, după ce mai întîi i-au scos ochii și i-au tăiat nasul. Locuitorul Vasile Mărieș din Șumca Mare, fost sergent în armata română, a fost împușcat de un sergent ungur, cînd intra în curte la familia sa. Trei români din Cojocna, frații Alexandru, Ioan și Nicolae Corpodean au fost arestați, bătuiți cu ferocitate, închiși și apoi aruncați peste graniță în România.

La 9 octombrie, soldații horthyști au arestat 12 săteni din Marca, județul Sălaj, pe care l-au împușcat în Oradea. În noaptea de 11/12 octombrie, comuna Ianculești, colonie de români, a fost înconjurată de bande ungurești, care i-au maltratrat și alungat din așezare, devastîndu-le tot avutul. La fel s-a procedat, în noaptea de 12/13 octombrie, în colonia română Lucăcești. Cetele de unguri din șapte sate vecine, înarmate cu securi, coase și sape s-au năpustit asupra gospodăriilor din Lucăcești, devastîndu-le. Locuitorii au fost alungați, după ce atacatorii au omorît o femeie, lovînd-o cu topoarele și coasele, și au maltratrat alți 35 de români. În 13 octombrie, locuitorul Mariș Pavel din comuna Moftinul Mic este bătut crunt de unguri și lăsat în nesimțire, pentru că a vorbit românește. Ludovica Mureșan din Zalău a fost bătută, spargîndu-i-se capul și fracturîndu-i-se brațele, pentru că a dat mîncare soldaților români în retragere. Maria Tripan și fiul ei Victor Tripan din comuna Bălan au fost bătuiți la sînge de horthyști, precum și învățătorul pensionar din aceeași localitate, care era cit pe ce să fie împușcat.

Frații Cristea din Oșorhei, jud. Bihor, au fost maltratați de soldații unguri și în stare de leșin, aruncați peste graniță, în România. Invătătorul Octavian Suceava din comuna Răzoare, județul Turda, a fost bătut pînă la desfigurare de către unguri; părintele Miron Victor din Unghești — Mureș este maltratrat de către jandarmi maghiari. Un tînar student din Ortelec, lângă Zalău, este împușcat la Moara lui Crăciun, lângă Hida; 12 români, originari din satele de lângă Zalău sînt împușcați lângă comuna Dragu. Pădurarul și morarul din Treznea au fost duși legați de teava unui tun pînă la Hida, în vîzul satelor prin care treceau trupele maghiare, bătuiți la sînge, li s-au spart piepturile cu baionetele și apoi morți — ciuruți de gloanțe. În comuna Dragu, ungurii au împușcat alți trei soldați români reveniți la casele lor.

În perioada următoare, actele de teroare și vandalism, crimele și bestialitățile împotriva populației românești din teritoriul cedat Ungariei horthyste prin Dictatul de la Viena, au continuat cu aceeași ferocitate.

Prof. Petru I. Dan

Protopopul martir Aurel Munteanu (1882—1940)

Cînd s-au împlinit 100 de ani de la nașterea protopopului Aurel Munteanu, i-am evocat figura de luminat păstor sufletesc și înflăcărat militant pentru drepturile la o viață mai bună a celor „urziți din lacrimi și sudoare”. Cu acel prilej, am schițat sumar etapele vieții sale zbuciumate, activitatea bogată desfășurată și sfîrșitul lui martiric, întîmplat la 10 septembrie 1940 (vezi: Telegraful Român, nr. 17—18/1982).

Socotim că este un imperativ educativ să venim cu unele întregiri referitoare la viața și martiriul acestui vîlstar viguros al Ardealului și slujitor plin de rîvnă al Bisericii strămoșești. Originar din regiunea Hirtibaciului (Merghindeal, jud. Sibiu), Aurel Munteanu a cunoscut obida din fragedă copilărie; în cursul superior al liceului, s-a susținut din meditații, avînd asigurată masa la cantina organizată de Banca „Albina” din Sibiu (i se spunea „masa studenților”). În ultimele clase ale liceului, împreună cu colegul său Victor Stanciu (viitor profesor universitar la Cluj), a redactat o revistă în limba română, intitulată „Symmachia”. Firește, revista circula numai printre elevii români, definind pe protagoniștii ei ca tineri de o deosebită sensibilitate față de neamul lor oropsit. De altfel, Aurel Munteanu, imediat după bacalaureat, a ținut la Agnita un discurs public, care i-a adus prima aresta-

re din partea autorităților maghiare.

După obținerea absolutorului teologic, a funcționat, timp de un an, ca învățător în comuna natală. Era cunoscut pentru pasiunea și însuflețirea cu care se dăruia pentru luminarea conștiințelor săi. Încă student în Teologie, în vacanțele de vară, ținea cursuri cu elevii care se pregăteau pentru înscrierea la liceu, cunoscînd bine limba maghiară și germană. Școala acestuia se numea „Școala domnului Aurel” și pregătirea era gratuită.

Aici, l-au găsit cei cîțiva locuitorii veniți din Sebeșul Mare (azi, Valea Drăganului, județul Cluj), ca să-l cheme să le fie păstor sufletesc. Mitropolitul le-a spus: „Alegeți-l pe teologul Aurel Munteanu”. Așa a ajuns Aurel Munteanu preot în Valea Drăganului, unde a păstorit din 1907 pînă în 1927, cînd a fost ales protopop al protopopiatului nou înființat, cu sediul la Huedin.

Parohia Valea Drăganului e situată în zona Munților Apuseni, cu o populație numeroasă și harnică. În trecut, se zbătea în mari lipsuri și simțea greu opresiunea. Aici, ca și în satele învecinate, nu erau decît români. Cu maghiarii din Huedin sau din comunele mai îndepărtate n-a avut nici un conflict, fiindcă Aurel Munteanu era — prin definiție — democrat, bonom, cunoscut prin atitudinile lui joviale și prietenești

față de oricine. În relațiile confesionale, Aurel Munteanu era un adevărat ecumenist. Iată cum l-a înfățișat publicistul Septimiu Popa într-o schiță publicată în lucrarea „Temnițele Clujului”, Cluj, 1937, p. 71—76. Cînd au intrat românii în război cu ungurii în 1916, în primele zile a fost arestat preotul Aurel Munteanu. Nefiind în imediata apropiere de Valea Drăganului vreun preot ortodox, s-a dus părintele Septimiu Popa să împărtășească credincioșii și să facă înmormîntări. „Prohodul s-a scurs între lacrimi mult mai amare decît cele de la alte prohoade. Oamenii plîngeau atît după mort cît și după popa lor”, spune autorul. După o oarecare scurgere de timp, a fost arestat și preotul Septimiu Popa, iar atunci Aurel Munteanu i-a întors serviciul, înmormîntînd el credincioșii prietenului său.

Abia trecuseră doi ani de la prima arestare a lui Aurel Munteanu și nu era mult să cadă din nou în ghiarele care s-au întins după el în 1916. Întîmplarea a descris-o el însuși. Era în 29 ianuarie, 1919, cînd se stabilise o linie de bătaie între regimentul 10 Putna al românilor și între regimentul armatei ungare care acționa la Ciucea. Soldații maghiari erau securi, deci nu puteau să aibă nimic personal cu el, decît că era preot român. Întrebînd în sat de casa parohială, oamenii au bănuț că vor să le omore preotul, fiind multe asemenea atrocități săvârșite de soldații maghiari. Anunțat la timp, el a ieșit din locuință, căutînd să scape prin grădină în direcția soldaților români. Ploaia de gloanțe îl însoțește în fuga lui, ajunge însă cu bine la soldații români. Cînd s-a întors acasă, fetița lui de 9 luni era moartă; fusese omorîtă de soldații securi (Vezi: Dr. Sebastian Stanca: Contribuția preoților române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului, 1916—1918, Cluj, 1925, p. 154).

O altă sălbatică cruzime ce i-a fost dat să o trăiască preotului Aurel Munteanu, a fost uciderea pe rug a 45 de bărbați și femei în satul Belș, județul Cluj, în ziua de 7 noiembrie 1918, de către proprietarul maghiar Urmány, împreună cu o bandă de soldați. În această parte a regiunii Cluj, liniștea și ordinea nu s-au restabilit decît peste cîteva luni, în care timp preotul Aurel Munteanu a trebuit să stea departe de parohia sa și, la întoarcere, și-a găsit totul nimic, printre care și biblioteca personală și manuscrisul unei lucrări despre poetul englez Milton, în vederea căreia învățase limba engleză și-și comandase cărți din Londra.

Ca protopop al Huedinului, a realizat numeroase opere de interes obștesc, în frunte cu marea catedrală. Fiind în mai multe rînduri și parlamentar, s-a zbatut pentru revendicările juste ale populației din regiune. În problema pădurilor, moșii au fost nedreptății nu numai sub dominația ungară, ci și după unire. Au rămas suprafețe mari de pădure în posesia vechilor proprietari, făcute scăpate de la expropriere, în pofida legii agrare. Contele Gh. Bánffy, fost ministru de externe al Ungariei și șef al campaniei revizioniste pentru retrocedarea Ardealului, obținuse dreptul de a exploata o pădure de 5244 jugăre, iar Urmány, autorul asasinatului de la Belș, era proprietarul unui masiv păduros de 27.000 jugăre, cu toate că locuia la Budapesta. Contra acestor stări nedrepte, s-a ridicat protopopul Aurel Munteanu, cerînd ca moșii să devină stăpîni ai acestor bunuri, spre a avea o viață mai bună. O delegație de 59 de săteni, în frunte cu protopopul Aurel Munteanu și Dr. Amos Frîncu, s-a prezentat cu un memoriu autorităților centrale din București, în care se spunea că „revendicările lui Horea și Iancu sînt tot revendicările noastre de astăzi și soluționarea lor justă e posibilă numai prin exproprierea integrală a tuturor pășunilor și minelor din Țara Moșilor și a predării lor în folosința satelor moștești”.

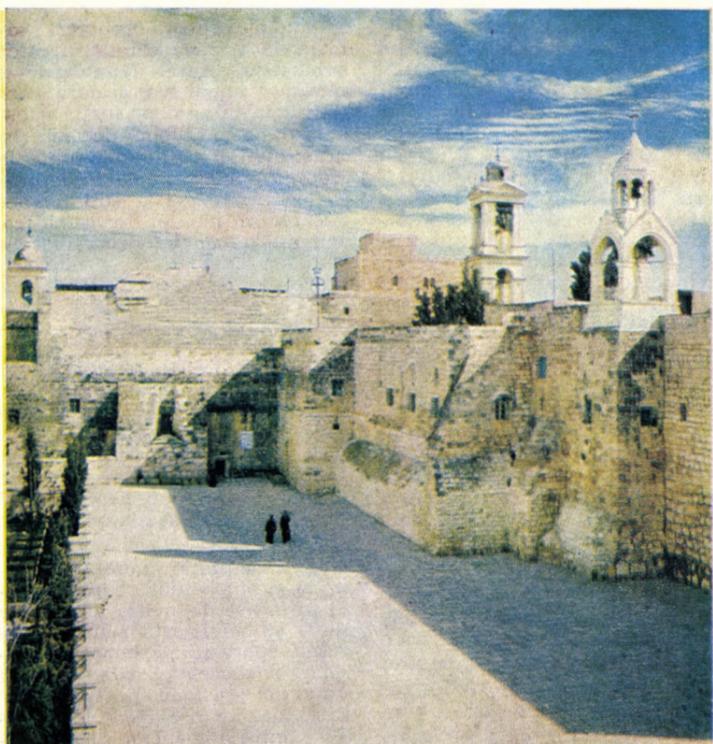
„Lupta pentru dreptatea socială, în fruntea căreia se găsea protopopul Aurel Munteanu, și ofensiva împotriva acelor care țineau în mizerie pe moși, a fost o acțiune de două decenii. În acest interval de timp, s-a pus la cale nu numai complexul de probleme privitoare la situația nedreaptă a moșilor, ci și ideea, tînuț de cei interesați în continuarea exploatarea, a nimicirii fizice a reprezentanților celor nedreptății. Dintre acești reprezentanți, în 1940, nu mai era în viață decît protopopul Aurel Munteanu din Huedin. Cele 11 zile ce s-au scurs între Dictatul de la Viena din 30 august 1940 și 10 septembrie 1940, cînd el a fost asasinat, au constituit un timp suficient de lung, pentru ca magnații de la Budapesta să-i pună la cale asasinarea” (Tel. Rom. nr. 17—18/1982).

În consecință, mobilul asasinării protopopului Aurel Munteanu nu se datorează luptei sale dirze și neînfricate pentru interesele supreme ale poporului român, ci concepției sale de luptă pînă la sacrificiu pentru dreptate, în care n-a făcut discriminare între români și unguri, fiindcă în multe sate pentru care a dus lupta cu aristocrația maghiară populația era mixtă. Asasinarea lui în plină zi — zi de țîrg săptămînal — a fost un act bestial comis de bande de asasini horthyști, în număr de 21, în frunte cu criminalul recidivist Gáll Ferencz. Aceștia l-au torturat 4 ore în șir, lovîndu-l cu măciuci, smulgîndu-i barba cu piele cu tot, ca apoi unul din ei, Buday János Gyepu să-i introducă un par în gură, scoțîndu-l prin ceafă. După ce a murit în chinuri groaznice, asasinii i-au aruncat cadavrul într-un șanț la marginea orașului, împreună cu al gardianului Gheorghe Nicola, ucis tot atunci, pentru că a încercat să-i vină în ajutor. Asta a fost în 10 septembrie 1940. Cadavrul a fost găsit după 10 zile, cînd preoteasa a încercat să-l îngroape, dar a fost oprită de jandarmi. Cumplită nelegiuire!

De altfel, însăși sentința de condamnare a criminalilor, la 2 luni de închisoare corecțională, cu suspendarea executării pedepsei, face dovada premeditării și patronării crimei de către autoritățile horthyste. Moartea protopopului Aurel Munteanu este moarte de mucenic căzut la datorie. El trebuie așezat în galeria oamenilor aleși, pe care Biserica românească și istoria nu trebuie să-i uite; martirii trăiesc de-a pururi în conștiința posterității recunoscătoare.

Pr. prof. Ion Bunea

Taina mîntuirii în Hristos: Întruparea

(Continuare din pag. 1)

Două aspecte esențiale au fost reținute: unul de *teofanie*, de apariție a unei noi vieți, care există prin ea însăși, prin manifestarea văzută personală a lui Dumnezeu peste oameni; altul de *naștere*, de apariție a unei ființe unice, prin asumarea de către Cuvîntul lui Dumnezeu, persoană deplină a Treimii, a firii umane depline.

Intr-adevăr, una dintre denumirile pe care tradiția le-a dat întrupării a fost aceea de *Teofanie*, care înseamnă prezența și manifestarea lui Dumnezeu însuși. Cel care există înainte de veacuri, vine și locuiește în mijlocul nostru. Dumnezeu cercetează astfel pe poporul său. Aceasta se vede și din adorarea magilor. Cu acest nume de *teofanie*, Biserica a vrut să spună, pe temelul mărturiilor biblice, că Dumnezeu Creatorul nu este separat de creația Sa. Această doctrină biblică despre Dumnezeu se deosebește de doctrina filozofică greacă — Plato, Plotinus — care susține că ființa supremă, absolută se distinge anume prin imposibilitatea și imuabilitatea ei. Această ființă este lipsită de sensibilitate față de istoria oamenilor și de mișcare către creația Sa. Ori, Evangheliile ne arată că Întruparea face parte din planul lui Dumnezeu, din voința și economia Sa, de a readuce oamenii și creația Sa la comuniune cu Sine. Ființa umană și creația au o mare semnificație pentru El, de aceea din iubire se mișcă către acestea (Ioan 8, 29). Întruparea este și un act de solidaritate a Creatorului cu creația Sa.

Celălalt aspect de *naștere*, de întrupare, se vede în aceea că Fecioara Maria e numită *Născătoare de Dumnezeu*, deoarece a născut după trup Cuvîntul lui Dumnezeu. Maria este maica lui Iisus, ca toate mamele pentru copiii lor, dar și Maica Domnului, deoarece Iisus este Cuvîntul lui Dumnezeu, Dumnezeu însuși, de-o-ființă cu Tatăl: „Din pîntece mai înainte de Luceafăr Te-am născut...” (Ps. 109, 3—4). Evangheliștii vorbesc de nașterea lui Iisus ca de un fapt istoric, în-timplat în al 33-lea an al domniei lui Irod, în al 42-lea an al celei lui Octavian Augustus.

Sărbătoarea Crăciunului trebuie să redea mereu aceste aspecte: pe de o parte să amintească de evenimentul nașterii, de locul și cronologia nașterii, de profeții nașterii, de autorii și martorii acestui fapt: Iosif, Maria, păstorii, magii, autoritățile romane ale timpului; pe de altă parte, să arate că Întruparea este cea mai mare revelație a lui Dumnezeu-Sfînta Treime. Dumnezeu există nu numai în ființa Sa ascunsă, necuprinsă, veșnică, ci și în lucrările Sale, în ieșirile Sale „în afară”. Prin

urmare, ceea ce proclamă Biserica la această sărbătoare este viața Fiului lui Dumnezeu Care S-a făcut om, nu viața unui Iisus din Nazaret care a devenit Dumnezeu.

Este important apoi de a nu despărți întruparea de mîntuire, de răscumpărare. Nașterea lui Iisus Hristos are un scop mîntuitor, răscumpărător precis. Tradiția dogmatică a Bisericii vorbește de iertarea păcatului originar (Romani 5, 12—19), cu consecința acestuia: stricăciunea trupului și moartea, nu de vreo vină moștenită. În Întruparea Sa, cînd Cuvîntul asumă în Persoana Sa trupul omenească, devenind de-o-ființă cu noi, El începe să ridice cele trei bariere — firea, voința, moartea — care separau ființa umană de Dumnezeu. El nu ne-a mîntuit de la distanță, în mod indirect. El a venit „ca om la oameni” și numai luînd asupra Sa cele ale oamenilor, numai în-tîlnind în mod nemijlocit oamenii și femeile din timpul Său, a putut să-i mîntuiască. El a putut să biruie păcatul și moartea numai în această confruntare personală, directă. Viața cea nouă pentru noi decurge deci din faptul că El devine de-o-ființă cu noi în actul întrupării. Așadar, întruparea Domnului duce nu numai la apariția unei ființe unice, aceea a Cuvîntului unit cu trupul unui om, ci și a unei vieți noi, viața veșnică a lui Dumnezeu, viața lui Iisus Hristos (vezi doc. ortodox „Iisus Hristos — viața lumii”, trad. rom., p. 8).

Ce sens are aceasta pentru misiunea Bisericii?

Atît Biserica, în calitatea ei de comunitate creștină disciplinată, cît și creștinul în mod individual, trebuie să dea mărturie că dincolo de viața biologică sau viața omenească obișnuită, a apărut în lume viața Fiului lui Dumnezeu care s-a făcut om. De fapt, Duhul Sfînt este cel care poartă mărturie, prin mijloacele Bisericii, de această viață nouă. El face din Biserica și din fiecare credincios purtători de viață nouă, *teofori*. Dar ei nu pot să transmită altora această viață nouă dacă nu devin, după exemplul lui Iisus Hristos, de-o-ființă cu ceilalți. Orice ființă umană face această experiență în actul iubirii: împărtășirea unei vieți noi, de har, dincolo de cea biologică nu este posibilă decît acolo unde există reciprocitate deplină, acolo unde cele două persoane care se iubesc devin de-o-ființă. Biserica, purtătoare de viață nouă, viața Fiului lui Dumnezeu întrupat, trebuie să cerceteze mai ales la sărbătoarea Nașterii Domnului pe toți cei ce sint confrunțați cu suferința, slăbiciunea și moartea, să devină astfel de-o-ființă cu ei, și așa să le împărtășească viața lui Dumnezeu întrupat, izvorul a toată viața.

Unii oameni seamănă moartea lui Iisus Hristos cu moartea marilor eroi, cu moartea lui Socrate, cu moartea unor oameni muritori. Aceștia greșesc profund, pentru că nu sint în stare să înțeleagă: că toată lucrarea lui Iisus Hristos n-a fost numai după măsură omenească, ci a fost după măsură Dumnezeiască.

Și în bunătate și în milă și în iubire și în bucurie, precum și în durere și în suferință, și în moarte, Iisus Hristos a fost neîntrecut, El le-a avut pe toate după măsura Dumnezeirii Sale.

Suferința și umilința Domnului n-au fost simple ca suferința și suferința unui om numai, ci au fost umilința și suferința unui Dumnezeu.

Și umilința de la Naștere și suferința și moartea, Iisus Hristos nu le-a simțit, nu le-a trăit ca un om numai, ci ca un Dumnezeu, într-o formă infinit mai mare decît este în stare o ființă omenească.

Suferința și moartea Domnului nu au fost simple ca suferința și moartea unui om. Patimile și moartea lui Iisus Hristos au fost de o profunzime pe care numai Dumnezeu o poate ajunge.

Niciodată mintea omenească nu va putea pricepe profunzimea suferințelor pe care Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, ca Dumnezeu le-a îndurat pentru om.

Noi înțelegem omenește doar suferințele omenești ale Domnului, dar nimeni nu poate pătrunde și în nemărginita durere a lui Dumnezeu, ce a îndurat-o prin Iisus Hristos pentru noi. De aceea, sintem ispițiți să asemănăm patimile și moartea Domnului cu patimile și moartea unui om.

Un creștin luminat de Dumnezeu, cînd privește întruparea

MÎNTUITORUL

și nașterea, patimile și moartea Domnului nostru Iisus Hristos, se gîndește la infinita milă a Lui față de ființa noastră omenească, la infinita Lui bunătate, la infinita Lui durere, la infinita Lui înțelepciune, pe care le avea, cînd a venit în lume și S-a întrupat ca să săvîrșească pe pămînt, lucrarea Sa Dumnezeiască. De aceea, această lucrare, lucrarea lui Iisus Hristos, n-a rămas mărginită în timp și spațiu, cum rămîne orice lucrare omenească, ci a rodit pentru fiii lui Adam negrăită bucurie, lumină și dreptate și pace, pe care noi le gustăm în fiecare an, mai ales la Nașterea Domnului.

„Prin rînilor Lui, noi toți ne-am vindecat”, zice profetul (Is. 53, 5).

Prin moartea și învierea Sa, Domnul ne-a mîntuit de osînda veșnică, de neant.

Patimile și moartea Domnului, au fost pe măsura lui Dumnezeu, adică desăvîrșite, de aceea și roadele, care sint mîntuirea și fericirea lumii, sint tot după aceeași măsură, desăvîrșite.

Nici în viață, nici în moarte, nici în slavă, deci nu se poate asemăna nimeni cu Domnul. El este neîntrecut în toate, El este desăvîrșit în toate. „Pentru aceea și Dumnezeu L-a prea înălțat și L-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: Ca întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cerești, al celor pămîntești și al celor dedesubt (Filip. 2, 9, 10).

De aceea, de la Naștere, Lui I se închină și pe El îl preamăreș-

te toată făptura. Ingerii în cinstea Lui cîntă: „Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire” (Lc. 2, 14).

Magii venind „și cîzînd la pămînt, s-au închinat Lui” (Mt. 2, 11).

Păstorii „văzînd Slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr” (In. 1, 14), după ce s-au închinat Lui s-au întors „slăvind și lăudînd pe Dumnezeu, pentru toate cîte auzieră și văzuseră” (Lc. 2, 20).

La doisprezece ani, în templul din Ierusalim, stînd în mijlocul învățătorilor, ascultîndu-i și întrebîndu-i... „toți cîți îl auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui” (Lc. 2, 46—47).

Cei ce au fost trimiși de cărturari și farisei ca să-L prîndă, uluși s-au întors înapoi, spunînd: „niciodată n-a vorbit un om așa cum vorbește acest om” (In. 7, 46).

Iar sutașul, care a fost de față, cînd Iisus Hristos și-a dat duhul în mîinile lui Dumnezeu, pe cruce, a strigat: „Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!” (Mt. 27, 54).

Ieslea în care S-a născut și peștera din Betleem, Nazaretul și Ierusalimul, toate locurile din Țara Sfîntă, vorbesc despre El, Cel ce în toate a fost mai presus decît toți fiii oamenilor. Despre El care a rupt istoria omenirii în două, și a pus bazele unei ere noi, eră în care, după porunca Lui, *dreptatea, libertatea și pacea* trebuie să fie scopul suprem al vieții omenești pe pămînt.

† Iustinian Maramureșanul
Episcop-vicar

Taina cea din veac

În 25 martie, sfînta noastră Biserică sărbătorește Buna-Vestire. Sărbătoarea aceasta ne pune în atenție vestea cea bună, pe care arhanghelul Gavriil i-a adus-o Preasfintei Fecioare Maria din Nazaret, spunîndu-i că ea va concepe, de la Duhul Sfînt, va purta în pîntece și va naște pe Fiul lui Dumnezeu întrupat, pe Mîntuitorul lumii (cf. Lc. 1, 26—38). La sărbătoarea Bunei-Vestiri, potrivit rînduiei sfîntei noastre Biserici, credincioșii mărturisesc, cu glas de bucurie: „Astăzi este începătura mîntuirii noastre și arătarea tainei celei din veac: Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face și Gavriil darul mai înainte îl vestește...” În această alcătuire este vorba de mîntuire și de o taină, de începutul mîntuirii noastre și de descoperirea unei taine, pînă atunci necunoscută. Taina cea din veac, care se arată la Buna-Vestire, constă în faptul că „Fiul lui Dumnezeu fiu Fecioarei se face”, că Fiul lui Dumnezeu se face om și se naște din Preasfînta Fecioară Maria, din Preasfînta Născătoare de Dumnezeu. Acest început al mîntuirii și această descoperire a „tainei celei din veac” s-a arătat prin arhanghelul Gavriil, care tocmai prin aceasta vestește epoca harului, vremea cea nouă a darului lui Dumnezeu.

Într-o alcătuire de rugăciune, adresată Maicii Domnului, credincioșii spun, cu glas de propovăduire: „Taina cea din veac ascunsă și de ingeri neștiută, prin tine, Născătoare de Dumnezeu, celor de pe pămînt s-a arătat: Dumnezeu, întru unire neamestecat, întrupîndu-se și crucea de bunăvoie, pentru noi luînd, prin care înviind pe cel întîi zidit, a mîntuit de moarte sufletele noastre”. Și în această alcătuire este vorba de aceeași „taină din veac”, care se descoperă în Născătoarea de Dumnezeu credincioșilor de pe pămînt. Dar aici nu e pomenită numai întruparea Fiului lui Dumnezeu, ci și pătîmirea cea pentru noi, „crucea”, prin care s-a ajuns la învierea „celui dintîi zidit”, adică a lui Adam, și prin care se împlinește și mîntuirea din moarte pentru sufletele noastre. Pe toate acestea le mărturisim ca pe niște

realități împlinite și pentru noi înșine.

La sărbătoarea Nașterii Domnului Iisus, cînd ne oprim mai cu osebite asupra tainei întrupării, cît se descoperă credinței noastre, zicem cu bucurie celui ce se simte luminat de Sus: „Taină străină văd și preamărită: cer fiind peștera, scaun de heruvimi, Fecioara; ieslea sălășluire, întru care s-a culcat cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudîndu-l îl mărim”. Și aici este vorba tot de taina întrupării Fiului lui Dumnezeu și de descoperirea ei, la nașterea Mîntuitorului nostru, cînd, tocmai prin aceasta, toate cîte au format cadrul acestui eveniment au primit, pentru ochii credinței noastre, o nouă înfățișare. Staulul, în care s-a născut Fiul lui Dumnezeu întrupat, Domnul Hristos, Dumnezeu-omul și omul-Dumnezeu; staulul, care era în peșteră, nu mai era simplu staul, și peștera simplă peșteră, ci peștera s-a făcut cer, pentru că în ea se găsea „Cel neîncăput, Hristos-Dumnezeu”. De aceea zicem, pomenind taina cea străină și preamărită, de la Nașterea Domnului: „cer fiind peștera”. Dacă, în lumina tainei celei străine și preamărite, la Nașterea Mîntuitorului, peștera devine cer, în lumina aceleiași taine, Maica Domnului ne apare ca fiind „scaun de heruvimi”. „Scaun de heruvimi, Fecioara”.

În istorisirea sfîntului Evanghelist Luca despre Nașterea Mîntuitorului, este pomenită și ieslea, căci li s-a spus unor ciobani, din apropierea peșterii în care s-a născut Domnul: „Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle” (Lc. 2, 12). Pruncul înfășat și culcat în iesle nu este om de rînd, ci este Fiul lui Dumnezeu, de-o-ființă cu Tatăl, este „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat... Care, pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire, s-a pogorît din cer și s-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria s-a făcut om”, cum mărturisim în Simbolul Creștin, în Crez. Pentru o pricină ca aceasta, în lumina tainei celei preamărite „ieslea sălășluire” este, pentru că în ea — spune alcătuirea de care ne ocupăm — „s-a culcat cel neîncăput, Hris-

tos-Dumnezeu”, pe care noi „lăudîndu-l îl mărim”.

Mărim pe Fiul lui Dumnezeu, Cel ce s-a făcut om și a primit „să se nască și să crească, să ne mîntuiască”. Mărim pe Preasfînta, Curata, Preabinecuvîntata, Mărita, Stăpîna noastră și pururea Fecioara Maria, pe care, în lumina tainei celei străine și preamărite, o vedem ca fiind „scaun de heruvimi”. Dar noi știm despre Maica Domnului că ea nu este numai o închipuire a heruvimilor, ci este chiar „mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii”. Cît privește peștera și ieslea, ele rămîn doar în amintirea noastră ca „cer și sălășluire” a Fiului lui Dumnezeu, cu dorința sinceră ca propriul nostru suflet, propria noastră ființă să se facă „cer și biserică dumnezeirii”, cer și sălășluire a Domnului Hristos, care a făgăduit să vină, împreună cu Dumnezeu-Tatăl, și să-și facă sălăș în cei ce împlinec poruncile Lui și păzesc cuvîntul Lui (In. 14, 21.23). De altfel, întruparea Fiului lui Dumnezeu în istorie are drept scop întruparea Lui în toți credincioșii. Să facem deci din sufletele noastre „locaș curat, cinstit”; să ne curățim sufletele și trupurile noastre, desăvîrșind sfințenia întru frica lui Dumnezeu, și atunci vom vedea descoperindu-se în noi înșine „taina cea din veac ascunsă și de ingeri neștiută”, vom fi martorii de toată vremea ai tainei celei străine și preamărite.

Ierom. Teofil Părdian

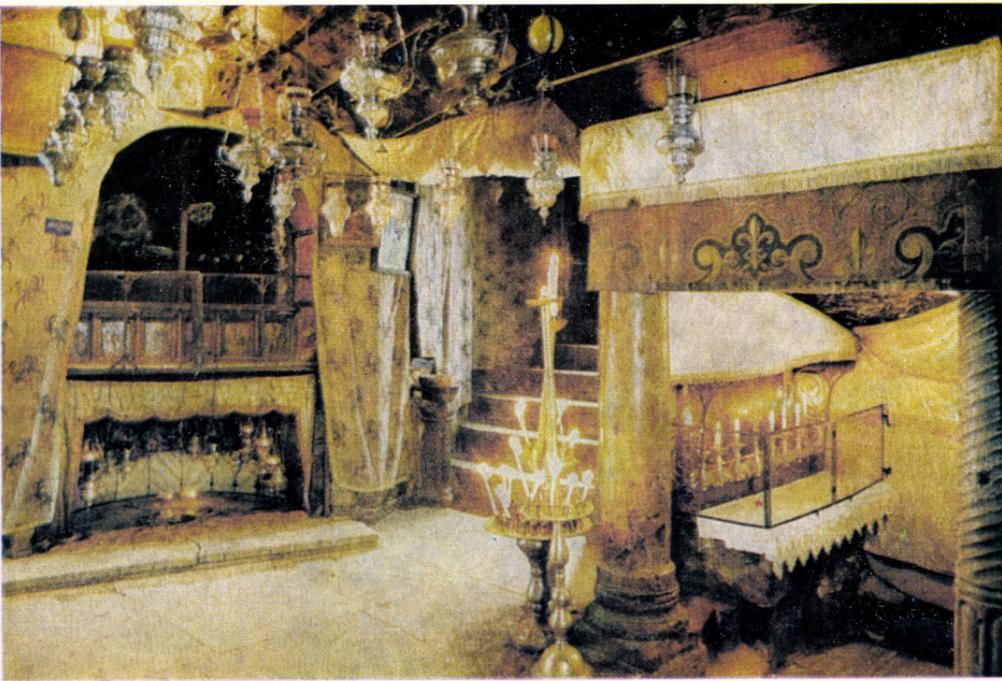
FLUIERUL CEL PĂSTORESC

*Fluierul cel păstoresc
Cîntă glas dumnezeiesc,
Un vers dulce mîngăios
Că azi s-a născut Hristos.*

*Veniți dar la Vifleem
Lucru mare să vedem,
Pe al lumii împărat
În iesle pe fin culcat.*

*Și trei crai mînați de dor,
Lăsînd țări în urma lor,
După stea călătorec
Să găsească prunc ceresc.*

*Și-au mers pînă a stătut
Unde era prunc născut,
Și-nțelegînd că-i Hristos,
S-au închinat pînă jos.*

Colinda românească . . .

(Continuare din pag. 1)

mentul luminos al împărtășirii dintr-un sens divin, ci este și semnul vădit prin care se descoperă sărbătoarea. De aceea bucuria totdeauna izbucnește în cântare. Astfel au putut profetii să spună despre bucurie că ar putea să curgă de pe stîncile munților. Cîntarea de Crăciun este expresia unei bucurii de acest chip și este cunoscută la noi cu numele de colindă.

Avînd ca temelie originea latină a cuvîntului colindă (de la lat. calendae, cu o formă locală, care a cunoscut rotacismul: corindă), cit și faptul că datina colindatului este specifică populației autohtone din Carpați și de la Dunărea de Jos, dacă ținem seama de neamurile de obîrșie latină, putem afirma despre această cîntare a sărbătorilor de Crăciun că ea s-a născut pe pămîntul nostru, în perioada primară a creștinismului. Crăciunul este pentru toți creștinii sfînta și binecuvîntata zi a Domnului, în mărirea căreia se aud corurile îngerilor răsînd în cîmpia Vifleimului. Fiecare credincios este chemat să înalțe, cu această ocazie, imne de laudă și să cînte împreună cu cetele de puteri cerești. Colinda românească însă nu este o simplă formă de manifestare a sentimentului religios, pe care îl exprimă cineva cucerit de frumusețea momentului pe care îl trăiește. Colinda este o datină cu puternice rădăcini în viața de obște. Prin mijlocirea ei, bucuria sărbătorii este trăită în comuniune. Mesajul colindei nu este accesibil decît unui organism de cunoștințe unite, iubirii reciproce a celor care îl primesc. Primit însă de întreaga obște, el devine îndată moleculă de viață și fibră de energie dumnezeiască. Se știe, bunăoară, că în nici un gen de poezie sau de cîntare populară, refrenul nu are un rol atât de important ca în colindă. Într-un anumit fel, refrenul chiar definește colinda. E destul să auzim cuvinte ca acestea: *Lerui, Doamne, Ier — Florile dalbe, Domnului Domn, Velerim și veler Doamne* și să ne simțim transportați în lumea de miracol a sărbătorii de Crăciun, în comuniune cu toți cei ce formează cu noi o obște. Fie că se cîntă în fapt de seară, în miez de noapte sau în zorii zilei, în ajun de Crăciun, la praznic, adesea pînă la Bobotează, potrivit unui ceremonial ce diferă foarte mult de la un loc la altul, colinda poartă mesajul zilei Domnului, mesajul păcii, leagă inimile credincioșilor în lanțul de aur al dragostei frățești, făcînd totodată să se audă glasul de taină al îngerilor ce au coborît pe pămînt. „Sculați, gazde, nu dormiți / Că vă vin colindători / Pe la uși, pe la ceteri / Sara pe la cîntători. / Nu v-aducem nici un rău / Făr pe bunul Dumnezeu.“ Sînt cuvinte ce răsună de veacuri, pe pămîntul străbun, nu de ieri, de alaltăieri. Ele consfințesc o datină cu originea pierdută în negura vremii.

La nici un popor de pe fața pămîntului, manifestările religioase de Crăciun nu mărturisesc atîta putere de transfigurare și spiritualizare a existenței ca la noi. Puterea aceasta face ca una și aceeași prăznică a Evangheliei, încă în perioada creștinismului primar, în poezia datinilor înaintașilor noștri daco-romani, credința originalitatea acestora din vremea sărbătorilor de iarnă. Mai întîi, însă, colindele noastre ne descoperă ceva din viața celor dintîi credincioși care au îmbrățișat credința creștină pe pămîntul nostru, iar aceștia nu au fost păstori, ci plugari legați de glie, stabiliți statornic pe locurile lor de baștină. Versurile celor mai vechi colinde îl amestecă pe Fiul lui Dumnezeu coborît în lume printre cei de la țară. Astfel, Hristos nu se naște în stîna oilor zgomotoase, ci în ieslea boilor domoli și cuminți, care „răsulă de ajută, / aburesc de încălzesc / și durerile îmblînzesc“. Plaiul și cîmpul îl culcă pe pruncul fiului; în „legănaș de păltinaș“; iar „întul dulce tragăna, / pruncul de mi-l leagăna, / ploaia caldă / dalb îl scaldă“. Puterea de transfigurare a colindei, despre care am amintit, însoțește pe acest Iisus al unor creștini ce trăiesc între plante și animale. Chipul „pruncului“ culcat în staul luminează tot întinerul nopții în care acesta se naște, stîlpul sălasului se prefacă în făclii, nulelele gardului de la iesle lucesc ca niște lumînări, iar palele ca niște lumînări, creînd o tainică atmosferă de biserică străveche. „În iesle de flori de fin / Unde Dumnezeu naștea / Pajiște verde creștea, / Din pocniuni făclii ardea / Din grădele, luminele / Din păite lumînăte“. Credința în Hristos, dobîndind contururi clare în colindă, nu a însemnat o tăgăduire a valorilor vieții pe care o trăiau strămoșii noștri daco-romani, o evaziune în afară de lume, ci, dimpotrivă, transfigurarea ei, adică pătrunderea ei de către puterile divine.

O trăsătură de seamă a colindelor noastre o constituie faptul că în ele poate fi identificat un simțămînt viu al înfrățirii omului cu natura, simțămînt ce stă la baza simbiozei milenare a neamului nostru cu pămîntul în care și-a înfipt profund rădăcinile. Din glăsuirea lor aflăm că de minunea nasterii lui Hristos se bucură întreaga fire, care cuprinde, deopotrivă, o lume de sus și o lume de jos. Colindele aduc cu ele sentimentul unei familiarități cosmice ce ține de evlavia celor dintîi generații de creștini din spațiul carpațo-dunărean. În viața acestora, cele două tărîmuri, cel ceresc și cel pămîntesc, se amestecă în chip neslit și ne descoperă măreția unei întreprinderi a lucrurilor de aici cu cele de dincolo. Refirînd în natura inconjurătoare cîntarea învățată de la îngerii coborîți în cîmpia Vifleimului, colinda face să ne simțim în această lume ca într-un templu nefăcut de

mină omenească. Ea reușește, pe de altă parte, să înalțe pînă aproape de lucirile de duh ale tărîmului celuilalt, împărăția lui Lerui-ler, tot ce se află în preajma noastră. Lumea ca exemplu colinda „Albinița“, ni se deschide, printr-o imagine de surprinzătoare simplitate, o priveliște ce ne dă fiorul vecinătății lui Dumnezeu: „Rătăceam printr-o grădină, Florile dalbe / Mă-ntîni cu o albina, Florile dalbe / Albina stringea din flori / Ceară pentru sărbători. / Din ceară făcea făclii. / Să le dea Sfîntei Marii. / Făcliiile s-aprîndeau / Ingerii în cer rideau. / Făcliiile se stîngeau / Ingerii în cer plîngeau“. De fapt, în orice colindă găsim elemente ce leagă, a o punte de argint, livezile pămîntului de pajîștile de lumină ale cerului.

Venind din lumea strămoșilor noștri daco-romani, colindele sînt imne ce exprimă, în versuri și melodii de mare frumusețe, bucuria coborîrii pe pămînt a Fiului lui Dumnezeu, cu toate consecințele ce decurg din acest fapt. Ele au într-adevăr rolul să facă pe cei care le ascultă să trăiască aievea cele petrecute în Vifleim, cu ocazia nasterii; în Iordan, la Botez; în Ierusalim, cu prilejul morții și al învierii Domnului. Mijloacele actualizării acestor evenimente sînt proprii colindei, fiind vorba despre anumite simboluri care au apărut în perioada creștinării populației din Carpați și de la Dunăre, avînd menirea de a propaga noua credință, nu prin intermediul unor concepte abstracte, ci pe calea intuitivă a unor imagini relevante. Astfel, se cuvine să amintim despre pomul vieții, mai ales despre florile de măr ca simbol al învierii, ca și despre lumina de ceară ca simbol al prezenței Mîntuitorului, în nopțile de priveghere. Colindele fiind niște produse arhaice, din universul pe care ele ni-l prezintă nu au mai rămas decît niște frînturi. Aceste frînturi însă păstrează cu pietate viziunea unei existențe fericite, pe care o presupune sărbătoarea ca zi a Domnului. Nici o umbră a ispitelor din acest veac nu o poate stînge. Cînd la fereastră „gazdei“ vor sosi colindători, toți ai casei se vor afla în această lume fericită, lume pe care le-o aduce viziunea feerică de viață a colindei. În acest cadru de lumină transfiguratoare, cei care ascultă colinda, captați de duhul sărbătorii, trec dincolo de pragul ordinii obișnuite în care trăiesc: „Precum s-au rugat, Domnului Domn / Dumnezeu le-a dat, Domnului Domn / Masă gălbioară, / Lumină de ceară, / Pomul răsădit / Cu mere de-argint. / Vîntul trăgăna / Merele-i pica, / Ingerii veneau / De le culegeau / Și le trime-teau / Pe-o fată de crai / Pe-o poartă de rai / Sus la suflețele / Să mince și ele“. Legătura dintre cei vii și cei morți este evidentă, în ea descoperindu-se comuniunea indisolubilă a celor ce cred în învierea lui Hristos și consideră moartea un prag în marea trecere la viața fericită.

Fără îndoială, colinda românească poartă cu sine mărturia vremii în care s-a format. Deosebindu-se de un simplu cîntec de stea, ea cuprinde în structura ei arhaică o adevărată vistierie de idei teologice, simboluri și explicații religioase-morale. Originea acestora este apocriptică și patristică. Spațiul nu ne permite să demonstrăm, cu documente, acest adevăr. Trebuie totuși să spunem că colinda conține urmele unei catehizări mistagogice ce se făcea în Biserica primară pentru noștii, înainte și după primirea botezului. Să ne referim, astfel, la un fragment de catehizăție, de o categorie specifică vremii și mentalității credincioșilor din această perioadă, păstrat în colindă. „Cîte flori sînt pe pămînt, / Toate merg la jurămînt, / Numai spicul grîului / Și cu vița vinului / Și cu lenuul Domnului / Stau în-naltul cerului / Și judecă florile / Unde li-s miroasele.“ Se poate observa ușor că e vorba de felul în care se pun în lumină elementele euharistice: pîinea și vinul, la care se adaugă unde-lenuul mirungerii, prin mijlocirea unei „judecăți a florilor“. E adevărat că modul acestei catehizății este particular, dar el ne indică vechimea unei practici de acest gen. Avem de a face cu o probă neîndoielnică a creștinismului nostru străvechi, dar și a continuității noastre pe acest pămînt. Ea se coroborează cu o altă dovadă, tot atât de semnificativă și concludentă. Refrenul de colindă „Lerui Doamne“ este la origine o invocăție creștină, pe care o foloseau creștinii daco-romani cu ocazia botezului, în ajunul marilor praznice împărătești. Formula doxologică „Aleluia Domine“ a ajuns prin rotacism „Lerui Doamne“. S-ar mai putea adăuga, tot ca o dovadă, și refrenul „Florile dalbe, flori de măr“, în care putem identifica un simbol al învierii, simbolul ce însoțește săvîrșirea unei taine pînă în zilele noastre (măr la botez, măr la nuntă și măr la înmormîntare). E vorba despre un material etnografic destul de bogat, provenind din primele veacuri ale creștinării daco-romanelor, care se cuvine să fie prelucrat și prezentat cu toată rigoarea posibilă.

Acesta-i curatul adevăr: colinda de Crăciun își toarce versurile din caerul de taină al ființei noastre românești. Puține popoare au fost atât de greu încercate ca poporul nostru. Rînduit de soartă la o răscruce de drumuri, aproape două mii de ani a stat în calea furtunilor, apărîndu-se cu puterile sale proprii. În vremi de strășnițe, cheagul care a ținut pe strămoșii pe locurile lor de obîrșie a fost, pe lângă dragostea de glie, limba și credința. Limba i-a învățat să rostescă și să cînte speranțele de mai bine, iar credința le-a plămădit în datini și rînduiri sfînte existența ca neam. Făcînd parte din aceste datini, colindele sînt și rămîn o grădină de rădăcini românești.

Cuvînt de învățătură la Nașterea Domnului

I. Pregătirea apercetivă

Ce ne spune Simbolul de credință sau Crezul despre cea de-a doua Persoană a Sfîntei Treimi, Dumnezeu Fiul? Că este născut din Tatăl înainte de toți vecii. Și că pentru noi și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri, S-a intrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și S-a făcut Om.

II. Anunțarea temei

Vom vedea modul în care, luînd trup din Fecioara Maria, S-a născut Domnul nostru Iisus Hristos.

III. Tratarea

Sfînta Carte ne arată că nașterea lui Iisus sau intruparea Fiului lui Dumnezeu s-a produs în chip minunat, adică peste puterea de înțelegere a minții omenești. Astfel Fiul lui Dumnezeu s-a zămislit și a luat trup din Sfînta Fecioară Maria. Pe cînd ea se afla în localitatea Nazaret, din regiunea Galileea, Dumnezeu a trimis un înger ca să-i comunice marea veste a zămislirii Fiului lui Dumnezeu, pe care o numim „Bunavestire“. Ingerul Gavriil a spus Sfîntei Fecioare: „Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești tu între femei . . . Duhul Sfînt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbră, pentru aceasta și sfîntul ce se va naște din tine se va chema Fiul lui Dumnezeu.“ Neputînd ea înțelege această mare taină, întrucît ea nu cunoscuse bărbat, fiind logodită numai cu Iosif, a așteptat răspunsul îngerului: „că la Domnul nici un lucru nu este cu neputință“, după care ea primește cu smerenie și bucurie această bunăvestire, spunînd: „Fie mie după cuvîntul tău“ (Luca 1, 28—38). „Iar Iosif — ne spune Sfînta Carte — drept fiind și nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns. Și aceasta gîndind el, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grînd: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, că ce s-a zămislit în ea este din Duhul Sfînt și va naște fiu și va fi numele lui Iisus, că acesta va mîntui pe poporul său de păcatele sale“ (Matei 1, 19—22).

Tara sfîntă era în acel timp sub ocupația romană, împărat al Romei fiind Octavian Augustus, care a făcut recensămîntul populației din imperiu, fiecare locuitor trebuind să se înscrie în locul de origine. Și cum Iosif era din semînția lui David, a plecat cu Maria în Iudeea, la Betleem, un orașel cam la 10—12 km depărtare de Ierusalim. Venindu-i vremea să nască și negăsind casă de oaspeți, Maria a născut pe Iisus într-o iesle de vite. Unor păstori aflați cu turmele le se arată un înger și le spune: „Iată vă binevestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Vi s-a născut astăzi Mîntuitor, care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David. Și aceasta vă va fi semn: veți afla un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, o mulțime de oști cerești, lăudînd pe Dumnezeu și zicînd: Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire . . . Și au venit degrabă și au aflat pe Maria și pe Iosif și pruncul culcat în iesle . . .“ (Luca 2, 9—16).

Au venit să se închine Pruncului Iisus și niște înțelepți ai timpului numiți magi, din părțile Răsăritului, probabil din Persia, care conducîndu-se după o stea au ajuns pînă la Ierusalim. Aseculzîndu-li-se steaua și întrebînd ei, vestea, că ei caută pe noul rege al Iudeilor, născut de curînd, a ajuns pînă la urechile regelui de mare cruzime Irod. Plin de mînie Irod se infurmează de la arhierii și cărturarilor că Hristos se va naște în Betleem. Chemîndu-i pe magii în ascuns, le cere ca găsind Pruncul, pe care-l caută, să-l spună și lui ca și el să-l se închine. Ieșind, acestora le apare din nou steaua, care i-a condus pînă la locul unde s-a născut Iisus, oferindu-i aur, smîrnă și tămîie; apoi au luat înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod și pe altă cale s-au dus în țara lor.

Văzîndu-se înșelat de magi, în necugetata lui tulburare, Irod a poruncit să omoare pe toți copiii pînă la doi ani din Betleem și împrejurimi. „După plecarea magilor, îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif zicînd: Scoală-te, ia pruncul și pe mama lui și fugi în Egipt și stai acolo pînă ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-lucidă“ (Matei 2, 13).

După moartea lui Irod, a urmat fiul acestuia, Arhelau, iar Iosif a primit „poruncă în vis“ să se întoarcă în Galileea. Și astfel, sfînta familie a venit în Nazaret, iar „Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vîrsta și cu harul la Dumnezeu și la oameni“ (Luca 2, 52).

(Intuiția se va putea face cu tablouri sau picturi din biserică reprezentînd Nașterea Domnului, închinarea magilor, păstorilor, fuga în Egipt etc.).

IV. Rezumarea și Aprecierea

Era așteptată venirea unui Mîntuitor? (Era așteptată și dorită, fiindcă pretutîndeni oamenii au simțit povara păcatului care le apăsa conștiința. De aceea aduceau jertfe de ispășire). A fost pregătită de Dumnezeu venirea în lume a Fiului Său? (Prin poporul ales, prin prooroci, Dumnezeu a comunicat de-a lungul veacurilor venirea unui Mîntuitor arătînd și locul și timpul și condițiile și misiunea și jertfa de ispășire pe care o va aduce . . . Numai că în timpul Nașterii Domnului, neînțelegînd adevăratul sens al proorocirilor, oamenii așteptau un Mesia politic, care să-i elibereze de sub alte stăpîniri și să-i pună pe ei stăpîni). Mesajul pe care îl aduc îngerii în noaptea sfîntă a Nașterii Domnului, ce ne prevestește cu privire la activitatea Pruncului? (Că El va fi așa cum a spus proorocul — un „Domn al păcii“, care va întemeia o împărăție a păcii și a unei înțelegeri între toți oamenii). Faptul că Dumnezeu nu a trimis pe Fiul Său să se nască în palate luxoase, ci într-o pesteră sărăcăcioasă, ce ne demonstrează? (Marea iubire a lui Dumnezeu arătată omului, care de la nașterea și pînă la moartea Fiului Său va împlini misiunea de slujire a lumii în cea mai mare smerenie, fiindcă smerenia este cu atât mai adîncă, cu cît cineva fiind mai mare, se face mai mic; fiind a toate stăpîn, se face slujitorul tuturor . . . Și aceasta fiindcă iubirea nu are margini). Darurile magilor au vreun simbol? (Da. Și ele ne vorbesc despre misiunea Pruncului Iisus: aurul indică faptul că El va fi un împărat, smîrnă că va fi arhieru, — marea slujitor al lui Dumnezeu, iar tămîia că va muri; se va aduce jertfă). Am văzut că nașterea Pruncului Iisus este mai presus de fire și de înțelegerea noastră. De aceea și Sfînta Fecioară nu este o fecioară oarecare, ea este aleasă de Dumnezeu ca să fie — așa cum am văzut ca a spus îngerul trimis de Dumnezeu ca să comunice voia Lui; „cinstită între femei.“ Asadar, ei i se cuvine cînstire, ca una care primind de la Duhul Sfînt intruparea Fiului lui Dumnezeu, este „Născătoare de Dumnezeu“.

V. Asocierea

Ce ne spune Simbolul de credință sau Crezul despre Fiul lui Dumnezeu? (Că este Unul Născut din Dumnezeu-Tatăl, înainte de toți vecii, de o ființă cu Tatăl, creatorul împreună cu Tatăl cerului și pămîntului; și care pentru mîntuirea noastră S-a intrupat de la Duhul Sfînt și din Maria Fecioară și S-a făcut om). Ce ne indică aceasta cu privire la Nașterea Domnului? (Ne arată că Iisus fiind a doua Persoană a Sfîntei Treimi este de o ființă cu Tatăl, născut din Tatăl și că „la plîmbea vremii“ El a luat din Sfînta Fecioară Maria trup omenesc, născîndu-Se din ea, cu un trup ca al nostru, cu toate slăbiciunile, afară de păcat, pentru a ne izbăvi de toate neputințele ce ne vin de pe urma păcatului. Aceasta înseamnă că Mîntuitorul Hristos, ră-

mînd Dumnezeu adevărat, prin intrupare devine și om adevărat.

VI. Generalizarea

Din cele mai sus tratate vedem că „așa de mult a iubit Dumnezeu lumea încît și pe Fiul Său, cel Unul născut, L-a dat, ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață de veci“ (Ioan 3, 16).

VII. Aplicarea

Nașterea Domnului, sau intruparea Fiului lui Dumnezeu, fiind începutul mîntuirii noastre, Biserica și credincioșii îi acordă o cînstire cu totul deosebită și o pregătire duhovnicească specială pe o perioadă de șase săptămîni de post pentru întîmpinarea întru înfrînare și înnoirea vieții a Crăciunului.

Ca unii care sînt cinstitorii „Domnului păcii“, creștinii trebuie să întîmpine Nașterea Domnului cu unii care sînt angajați cu toate forțele pentru susținerea păcii și buneivoinii între oameni, pentru întronarea pe pămînt a împărăției păcii.

Drept cinstitorii Nașterii Domnului vor împlini totdeauna voința lui Dumnezeu-Tatăl exprimată de inger Sfîntei Fecioare, acordîndu-i cuvenita cînstire, ca una care devenind Născătoare de Dumnezeu este pururea mijlocitoare și rugătoare către Fiul Său ca o mamă a noastră.

Odată luînd trup omenesc, sfîntîndu-l, rămîne în veci de veci cu acest trup, pe care ni-l oferă tuturor „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, spre tămăduirea sufletului și a trupului nostru“ cu prilejul fiecărei Liturghii, cînd ne împărtășim cu dumnezeiasca Euharistie. De aceea, potrivit prilej este ca fiecare credincios să întîmpine sărbătoarea Nașterii Domnului, împărtășindu-se cu cinstitul Trup și Singe al Domnului. De fapt chiar numele „Emanuel“ cum este numit de profet Domnul cel născut din Fecioară (Isaia 7, 14), înseamnă „cu noi este Dumnezeu“, ca o asigurare că prin intruparea Fiului lui Dumnezeu, putem deveni și noi fiii lui Dumnezeu după har, iar El rămîne cu noi și în viața noastră spre continua transformare a ei în bine.

(La sfîrșit credincioșii pot cînta Troparul Nașterii Domnului, precum și mai multe colinde).

Preot prof. Sorin Cosma

STEAUA SUS RĂSARE

(Cîntec de stea din Țara Făgărașului)

Stea sus răsare
Ca o taină mare,
Stea strălucitoare
Magilor vestește.

Că astăzi Curata,
Prea nevinovata
Fecioara Maria
Naște pe Mesia.

Magii, cum zăriră
Stea, și porniră,
Mergînd după rază
Pe Hristos să-l vadă.

Și dacă porniră,
Îndată-l găsiră,
La dînsul intrară
Și se închinară.

Cu daruri gătite,
Lui Hristos menite,
Avînd fiecare
Bucurie mare.

Care bucurie
Și aici să fie
De la tinerețe
Pîn' la bătrînețe.

Un pelerinaj istoric . . .

(Continuare din pag. 1)

parea norodului Ardealului și Bucovinei, s-a făcut sub conducerea sa directă. Au fost invitați toți mitropoliții ortodocși ai țării, toți episcopii Transilvaniei și mulți din Muntenia și Moldova precum și reprezentanții autorităților de stat. Mulți dintre ierarhi au venit însoțiți de delegați din eparhie sau, neputând participa personal, au trimis numai o delegație de credincioși, cum a făcut venerabilul episcop Ioan I. Papp de la Arad, care îi scrie episcopului N. Ivan, încurajându-l în cuvinte pline de farmec: „Stai să-mi dau seama de adevărul celor auzite în casa părinților mei . . . că dintre florile care delectează ochiul și înviează inima omului, n-a fost și nu este nici una care să răspundă deasupra mireasmăi mai plăcută și să fie mai de folos vieții decât floarea recunoștinței omului către mai marii și binefăcătorii neamului. La cultivarea acesteia te-ai angajat din propriul îndemn spre dovedirea faptului că Biserica noastră și acum este conștientă de chemarea și datoria ei“ (Mss. Nr. 183/1922, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Nici Episcopul Roman Ciorogariu de la Oradea, căzut victimă unui atentat în senatul României, nu putea risca un drum așa de lung și de greu. În schimb a trimis o numeroasă delegație, din care făcea parte și publicistul Traian Nerva Cosma, care a făcut descrierea întregului pelerinaj. (Vezi ziarul „Beiușul“, Anul II, Nr. 38).

Gest de rară noblețe a făcut marele istoric al neamului nostru, Nicolae Iorga. El a răspuns invitației în ziua de 17 septembrie 1922. „Prea Sfințite, numai datorii care nu le pot zăbovi, mă împiedică de a lua parte și eu la pelerinajul pios, care adună la mormintul lui Ștefan cel Mare, ctitorul vieții religioase ardeleni, pe credincioșii solidarității neamului românesc, care fără această virtute poate cădea în cea mai cumplită prăpastie“ (Mss. Nr. 183, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Și cu toate acestea, Nicolae Iorga n-a lipsit de la omagiul adus de episcopul Nicolae Ivan voievodului Ștefan cel Mare. El a venit, și încă nu singur, ci însoțit de mai mulți profesori francezi, pe care i-a adus să vadă nu numai mănăstirea Putna, ci și recunoștința Ardealului dezorbit, precum și legământul solemn al „solidarității neamului românesc“. A sosit după încheierea ceremoniei religioase. Imensa mulțime, cum nu mai văzuse aici Bucovina, de la 1904, când s-au comemorat patru sute de ani de la coborârea în mormint a lui Ștefan cel Mare, l-a recunoscut însă îndată și i-a făcut o primire triumfală. Se știe că autorul lucrării: „Neamul românesc în Bucovina“ a descris și această mănăstire în culori atât de vii, încât cititorul are impresia că o vede aievea.

Drumul până în Bucovina a fost pentru pelerini o adevărată sărbătoare. Pe tot parcursul drumului, de la Cluj până la granița „dulcei Bucovine“, ei au fost așteptați de popor și de oficialități. Clopotele bisericilor sunau și coruri de credincioși cântau, iar lucrătorii de la adunatul otăvii, din preajma drumului lor, își descopereau capul, în semn de închinare. Trenul ducea doar inima ardelenilor să se închine lui Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei și ctitorul de așezăminte, revinate, în Ardealul cu un trecut atât de zbucimant.

Preoțimea bucovineană era informată de sosirea pelerinilor ardeleni și-i aștepta cu brațele deschise. Mitropolitul Bucovinei, octogenarul Dr. Vladimir de Repța și mobilizarea clerului, precum și obștea credincioșilor. Oricând și oriunde seoseau, erau bineveniți. Cum însă Putna nu-i putea adăposti pe toți, o parte din pelerini au rămas în noaptea de 20/21 septembrie în Rădăuți și numai arhierii și puținii însoțitori s-au dus de-a dreptul la mănăstire.

Mănăstirea este așezată într-un fund de vale, împrejmuită din

trei părți de coline înverzite de brazi. E un adevărat loc de sfântă liniște pentru cei morți și de adâncă reculegere pentru cei vii. Acestui sentiment îi dă expresie și ziaristul Tr. N. Cosma, când scrie: „Trecem într-o tăcere pioasă pe lângă mormintul, căruia am venit să-i aducem închinare. Parcă-l vedem stînd să ne judece. Privirea lui scrutătoare parcă ne întreabă, cum ne facem datoria față de ceea ce, cu atîta jertfă de sine, ne-a lăsat moștenire: iubirea de neam și de lege strămoșească. Simt cum mi se urcă căldura în față și întreg sufletul meu se umple de bucurie și fericire că sint român și ortodox“ (Ziarul „Beiușul“, nr. cit.). Desigur, în momentele acelea, toți cei prezenți erau pătrunși de aceleași sentimente.

În ziua de 21 septembrie, episcopul Nicolae Ivan, asistat de un sobor de episcopi și preoți, reprezentînd credincioșii din toate părțile României Mari, a oficiat Sfînta Liturghie în biserică. Erau de față mitropolitul Pimen al Moldovei, cu alți ierarhi, reprezentanții autorităților, țărani și muncitori din Ardeal și Bucovina. Comemorarea a devenit astfel, în acea zi, un strălucit semn „al solidarității neamului românesc“, așa cum dorise să fie, Nicolae Iorga.

Parastasul pentru voievodul Ștefan cel Mare s-a slujit în curtea mănăstirii, pentru ca clipele înălțătoare ale rugăciunilor să-i poată uni în sfîntă reculegere pe toți aceia care au venit atunci la mănăstirea Putna. După rugăciunea de dezlegare, a vorbit episcopul pelerin Nicolae Ivan, evocînd figura lui Ștefan cel Mare, „apărător preamărit al creștinătății amenințate de păgînătețea cotoptoare . . . zelos și înțelept dătător de rînduială și datini, precum în Moldova sa glorioasă așa și în Ardealul nostru asuprit și rob“. La Vad a zidit o biserică de piatră și a așezat o episcopie, dependentă de Mitropolia Sucevei . . . Prin ea s-a pus o temelie indestructibilă ideii de unitate bisericească, culturală și națională a românilor ardeleni și moldoveni . . . Cu vremea, din cauza vicisitudinilor istorice, a uneltirilor de tot felul, episcopia de la Vad și-a încetat existența . . . Fiind readusă la viață după Unire, primul ei episcop și-a ținut de datorie să-și arate recunoștința față de primul ei ctitor, organizînd acest pelerinaj istoric . . . În încheiere, se pleacă cu pietate și recunoștință înaintea slăvitului ctitor, spunînd: „Eparhia Vadului, al cărui ctitor ai fost în viața ta plină de fapte mărețe și bogate, se prezintă azi, în haine de sărbătoare, cu genuchiul plecat și cu inima smerită, la mormîntul tău ca să ne închinăm memoriei Tale, preaslăvind faptele Tale. Am venit să ne inspirăm din duhul vremurilor în care ai trăit, să ne înarmăm cu puterea credinței pe care Tu ai apărât-o prin întemeierea episcopiei Vadului și ne-ai dat pildă vie de luptă și de jertfă creștinească, spre mărirea lui Dumnezeu și a neamului nostru românesc . . .“

„Fă, Doamne, ca să-l avem pururea înaintea ochilor noștri, ca exemplu al iubirii de țară și de glia strămoșească, ca hotarele ce le stăpînim azi să fie hotare neclintite, cum neclintită are să rămîină credința în Dumnezeu, Cel ce ne-a încredințat o misiune pe pămînt, misiunea de a răspîndi cultura, civilizația și pacea pe pămîntul udat de lacrimile străbunilor noștri“. (Mss. 155, f. 278—281 și Nr. 156, f. 282—283, în Arhiva Arhiepiscopiei Clujului).

Episcopul Nicolae Ivan nu era omul care să rămîină la figură retorice; el era omul faptelor și duhul lui Ștefan cel Mare i-a îndrumat pașii spre realizări mari în revințate episcopie a Vadului. Pelerinajul istoric făcut la mănăstirea Putna i-a sporit vigoarea morală, spre a-și putea încunună — rodnic — misiunea ce și-a asumat de a da strălucire revințatei ctitorii a domnitorului moldovean.

CALENDAR DE INIMĂ

Cei patru Mari Patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc

3. Patriarhul Justinian Marina

3. Patriarhul Justinian Marina, născut în 1901, preot din anul 1924, vicar la Iași între 1945—1947, mitropolit al Moldovei și Sucevei, între 1947—1948, ales patriarh la 6 iunie 1948, este încă viu în amintirea noastră, a tuturor, și se reactualizează ca o prezență copleșitoare, ori de câte ori evocăm numărul extraordinar de mare de fapte și idei care l-au umplut cei aproape 30 de ani de arhiepiscopie. Timpul e prea scurt pentru un portret adecvat taliei lui, și, pe cel chemat să-l reconstituie trăsăturile vieții și activității, îl cuprînde teama și disperarea că nu va fi în stare să-i facă dreptate așa cum se cuvine. Într-un portret înscris în limite de timp și în fața unui auditoriu care l-a cunoscut foarte bine. Prilejul e oricum straniu de bine venit, ca să ne amintim și de dînsul cu acest prilej, fie și numai pentru a ni-l redescoperi nouă înșine în taina sufletului nostru, dînd pentru o clipă vîlul tăcerii, care stă peste chipul său deja de peste șapte ani. Mulți dintre cei prezenți îi datorăm sinceră recunoștință pentru ceea ce a făcut pentru noi și, în rugăciunile noastre, el continuă să trăiască. Dar recunoștința îi datorează mai ales Biserica noastră.

Primul patriarh a fost un multilateral care mai surprinde și astăzi pe cei care îi citesc biografia. Am făcut cu insumi experiența cu „Pagini dintr-o arhivă inedită“, care mi-a adus neașteptat de multe scrisori, în care se exprimă mirarea și admirația față de cel ce fusese pentru ei, pînă atunci, aproape un necunoscut. Chiar și pentru unii dintre contemporani. În special epoca lui de viață și de creație din perioada transilvaniană îl scoate la lumină ca pe un ostenitor conștient, tenace și talentat pentru culturalizarea poporului, mai mult decît s-a crezut și s-a spus în timpul vieții lui.

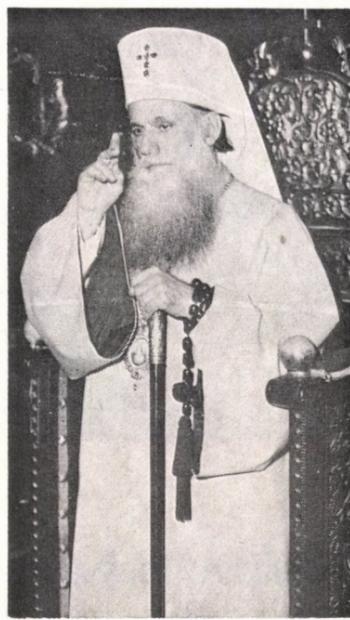
Al doilea patriarh, așa cum am spus, trece mai ales drept un cărturar și lista bibliografică a operelor sale obligă la respect și admirație. Nu vom putea alcătui o listă asemănătoare pentru cel de-al treilea patriarh, Justinian Marina. S-a spus destul de des despre el că n-a excelat prin scris și prin cultura teologică înaltă, deși volumele de *Apostolat Social* ar putea totuși să ne îndemne să corectăm această imagine acreditată, poate, pe nedrept. Dar corectura n-ar aduce totuși mare lucru în plus staturii lui, bine alcătuite, poate din alte elemente de construcție, dar cel puțin tot atât de valoroase ca și ale înaintașilor.

Chiar dacă atunci în 1948 nu era mare teolog, experiența, lecturile, cuvîntările, contactele, trebuința de a îndruma pe teologi și pe preoți timp de aproape 30 de ani, au putut face din el un teolog. De aceea odată, cînd un rector al Institutului Teologic din București, s-a dus să-i ofere un doctorat h.c. cu intenția bună, dar naivă, ca să-l aducă la nivel cu doctorii și cu ei înșiși, profesorii, Patriarhul i-a răspuns: „Nu. Mulțumesc. Eu vă dau doctorate vouă, nu voi mie!“ Înainte de orice, Justinian Marina a fost arhitectul reorientării depline, precise și sigure a preoțiilor noastre și a Bisericii, sub toate aspectele, în anul în care s-a dovedit imperios necesară și vitală această reorientare. El este acela care s-ar putea zice, a negociat în termeni de respect reciproc și de comportare civilizată, urbană, dacă ne e permis să folosim un termen foarte pretios, raporturile dintre Biserica și Stat, stabilînd realist dreptul la existență al credincioșilor cetățeani, căruia i-a asigurat toate libertățile de a se implica în viața socială și politică, fără teama de anateme — cum s-a întîmplat prin zăte părți, cu alte confesiuni — și, în același timp, asigurîndu-și înțelegerea Statului pentru cetățeanul credincios, căruia i s-a dat deplina libertate, prin Constituție, să-și exercite pormirile conștiinței așa cum crede de cuviință, exclusiv sub autocontrolul instrumentelor personale de apreciere și evaluare.

Încă din epoca de stabilire a acestor principii de relație au fost elaborate câteva sintagme, câteva lozinci — și folosesc termenii în înțelesul lor cel mai pozitiv, sintagme menite să exprime în același fel pentru toți, înțelegerea comună a noilor relații și situații și a noilor îndatoriri și drepțiuni. În aceste condiții, a apărut sintagma „*largă înțelegere*“, pe care o mai utilizăm și azi. Statul ne-a luat în considerare cu „*largă înțelegere*“. Biserica, slujitorii și credincioșii ei, la rîndul lor, s-au angajat — iată o altă sintagmă — „*la zidirea vieții celei noi din patria noastră*“. Aceste sentimente și angajamente reciproce au dus la constatarea și folosirea, cu deplină răspundere și onestitate din ambele părți, a zicerii: „*climat de libertate religioasă*“, tot o sintagmă, care definește pînă azi, prin cele mai izbutite cuvinte, realitatea situației în care trăiesc Culetele din România.

Culetele, toate, nu fără a trage cu ochiul și cu urechea la ce fac ortodocșii, s-au angajat și într-un efort de cooperare între ele, pe teren teologic, dar mai ales pe terenul slujirii oamenilor, ca element cu totul nou și esențial acum, al rostului lor în lume. Această slujire, la noi s-a numit întîi, cu o altă zicere, bine găsită, „*ecumenism practic*“, iar conținutul și direcția apostolatului Bisericii și al slujitorilor ei, s-a numit „*apostolat social*“.

El bine, toate aceste cuvinte și sintagme sintactice, atocuprinzătoare, care exprimă realități de relație Stat—Biserica, relații între culte și relații interne în sinul fiecărui cult,

au fost create, au apărut și s-au definitivat în timpul patriarhatului Justinian, în cea mai mare parte, și cu contribuția sa. Așa a ajuns el să zică, atunci cînd și-a aniversat cu mare pompă și mare participare externă, 20 de ani de slujire patriarhală: „*Biserica formează un trup cu Patria și o comuniune cu statul*“ (*Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1946, p. 59). El însuși, modest, a invocat întotdeauna sinodalitatea, colaborarea cu toți membrii Sfîntului Sinod și cu capii celorlalte Culte, cînd s-au căutat autori pentru aceste jaloane de orientare, dovedite de practica vieții a fi tocmai ce ne trebuie. Iată ce spunea: „*Nimic din împlinirea apostolatului nostru nu s-ar fi realizat în acești ani, dacă nu lucrăm laolaltă, în cel mai deplin acord, toți membrii Sfîntului Sinod . . . și toți cei aproape zece mii de preoți ortodocși români și dacă nu erau milioanele de binecredincioși ai Bisericii noastre*“ (*Douăzeci de ani din viața Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1968, p. 58). Așa a fost, dar, oricum va fi fost, el era patriarhul.

Iată deci în cele evocate mai sus, o scurtă, dar foarte importantă listă, nu de cărți, dar oricum, de idei care fac laolaltă cit o bibliotecă. Toate acestea au dus la formularea unor principii, care au dat preoțiilor asigurarea și siguranța că se află într-o corabie, cu o cîrmaci care știe ce face și încotro merge. Rodele acestor principii deveneau de la o zi la alta tot mai evidente și limpezitoare pentru toți. Cînd te declari pentru slujire, cum să nu te accepte lumea? Lumea nu te acceptă cînd vrei s-o stăpînești, să-i stingheri libertatea. Patriarhul Justinian a știut că scotînd în față astfel de principii, va convinge și că, Sfîntul Sinod, preoțimea și credincioșii, îl vor urma. Era de altfel pe cea mai autentică linie creștină, pe care el doar o scoate din uitare. „*Vom dovedi că Hristos trăiește în noi — spunea preoților — dacă ne vom dăru, pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea Patriei și dacă . . . prin truda noastră de fiecare zi oamenii de pe tot întinsul pămîntului vor trăi în pace și bună înțelegere*“ (*Apostolat social*, VIII, p. 124). Am putea aduce în același sens sute și sute de declarații și îndemnuri. A făcut-o mereu, pînă ce toate s-au întipărit în conștiința preoților și au devenit elemente firești de propovăduire și de viață.

În afară de lista aceasta, un alt catalog bibliografic al înfăptuirilor patriarhatului Justinian e tot atât de impresionant. Mă voi mulțumi doar să enumăr titlurile, ele vorbind de la sine.

Mai întîi, chiar în 1948, are loc reîntregirea Bisericii Ortodoxe Române, prin revenirea unitilor la Ortodoxie, după aproape 250 de ani.

Mitropolitul Otteniei, Firmilian nota odată că, printre cele dintîi opere ale Patriarhatului Justinian a fost, zice el, „*sinodalitatea selectivă, reprezentativă și competentă*“ (*Douăzeci de ani . . .*, p. 12), cu alte cuvinte s-a ocupat de *calitatea membrilor Sf. Sinod*, realizînd un Sinod cu atribuțiile de mai sus. De ce? Dar cine ar mai avea nevoie de explicații? A urmat la rînd cartea *Legiuirilor cu Statutul și Regulamentele* aprobate de președintele Statului și al Marii Adunări Naționale. Nimic nu dă mai multă soliditate unei instituții, unui stat, decît *Constituția* și legile. Mai departe s-au ținut lanț: aducerea în vîntămîntului teologic sub îndrumarea Bisericii, rezolvînd în sfîrșit o anomalie care dura de cînd exista în vîntămîntului teologic la români: organizarea cursurilor preoțești de reimprespărire a cunoștințelor teologice, la cele două Institute, organizarea conferințelor preoțești pe protopoplate, organizarea Casei de pensii și ajutor reciproc, organizarea caselor de odihnă, reorganizarea tipografiei și a atelierelor Patriarhiei, ca și a unor ateliere mănăstirești; festivită-

țile de canonizare a unor sfinți români și generalizarea cultului lor; introducerea muzicii omofone în parohii; cîteva ediții ale *Bibliei*, nenumărate ediții ale *Noului Testament*, cărți de rugăcuni, manuale pentru elevii și studenții teologi, trimiterea de tineri la studii peste hotare, reînființarea Episcopiei de Alba Iulia și a unui vicariat cu episcop rezident la Constanța, restaurări de mănăstiri, organizarea Fondului Central Misionar. Și altele și altele. E aproape de necrezut că toate s-au putut organiza în timpul vieții unui singur om și sub izvorul gîndului și dragostei sale de Biserica pe care o avea sub păstorie.

Încă în timpul vieții i s-au adus elogii neretinite, utilizînd superlative cîtate anume: „*un reprezentant de seamă al conștiinței ecumenice ortodoxe*“, îl numea patriarhul academician Chiril al Bulgariei: „*unul din cei mai mari conducători ai vieții religioase internaționale*“, aprecia dr. Franklin Clark Fry, președintele Comitetului Central al Consiliului Mondial al Bisericilor, Patriarhul Chiril îi aprecia îndeosebi „*limpezimea privirii sale duhovnicești în aprecierea realității istorice contemporane*“. Arhiepiscopul Iakovos al celor două Americi spunea că „*în legătura cu Patriarhul Justinian n-ar întreprinde nici o comparație, pentru că este, ca om și cleric, incomparabil*“. Patriarhul Constantinopolului, Athenagora, mărturisise că vizitînd Biserica Ortodoxă Română „*a găsit peste tot întipărită fizionomia puternică a Patriarhului Justinian*“.

Am putea înmîlui la nesfîrșit astfel de citate, care de care mai elogiatoare, risipite în toate publicațiile bisericești și erau foarte multe. ca și azi — pe tot parcursul celor 30 de ani cînd a durat patriarhatul său. Se știe că asupra vieții, activității și ideilor sale s-au scris nenumărate studii, teze de licență, lucrări de seminar la cursurile de doctorat, toate abundînd de calificativele ce mai înalte. Se poate însă spune: în timpul vieții unui om, și mai ales cînd e de față, și cînd e cel mai mare, se spun și se scriu și multe lucruri de complezență, pe care toți cei care le ascultă sau le citesc, inclusiv cel în cauză, știu cum să le înțeleagă și să le reducă pe loc la dimensiunile reale. Patriarhul Justinian e mort acum și doarme în mormîntul pe care, cu grija de țaran împăcat cu moartea, tot așa cum a fost și cu viața, și l-a săpat în zidul interior al mănăstirii Radu Vodă, între elevii Seminarului de el ctitorit acolo. Nimeni nu mai poate folosi nimic flautindu-l astăzi, nimeni nu mai are nici un motiv nici să-l supradimensioneze, nici eventual să se teamă pentru vreo urmare neplăcută.

Să ne punem întrebarea sinceră și deschisă: rezistă oare și acum aprecierilor elogiatoare de tipul celor exprimate mai sus? Oare timpul nu le-a redus din valoare? Fiecare să răspundă pentru sine. Eu cred că nu, ci dimpotrivă, timpul crează în favoarea lui. Abia acum avem perspectiva, detasarea care, de la distanță ni-l descoperă parcă și mai mare, iar numărul și calitatea și însemnătatea faptelor lui în slujba Bisericii noastre și a Patriei, în orientarea Bisericii, a clerului și credincioșilor spre cele două iubiri nedespărțite, ne obligă să-l amintim cu respect și recunoștință în această zi a celei de-a 60-a aniversări a Patriarhatului și a Patriarhului ortodox.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

MOȘ CRĂCIUN

Moș Crăciun cu barbă albă
Moș Crăciun cu traista plină
Vechi stăpîn atît de darnic
Al copilăriei mele.

REFREN: Moș Crăciun,
Moș Crăciun.

Azi la noi în sat te-așteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde și cu cîntec
Și cu crai, cetăți de stele.

REFREN: Moș Crăciun,
Moș Crăciun.

Să cobori și-n seara asta
Sol bătrîn de gînduri bune
Toți te-așteaptă-n sat la mine,
Du-te, Du-te, Moș Crăciune.

REFREN: Moș Crăciun,
Moș Crăciun.

De nu ți-o fi peste mîndă,
Treci și pe la casa noastră.
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

REFREN: Moș Crăciun,
Moș Crăciun.

Iosif Hodoș (1829—1880)

Om de cultură și militant consecvent pentru cauza națională, orator strălucit și gânditor politic de prestigiu, dr. Iosif Hodoș, cel mai tânăr viceprefect de la 1848—1849, ocupă un loc de seamă în rîndurile revoluționarilor pașoptiști ardeleni.

Vitorul luptător pentru cauza națională s-a născut la 20 octombrie 1829, în Bandul de Cimpie, fiind al cincilea copil în familia preotului ortodox Vasile Hodoș și al Teodorei Tell, fiică de țărani din aceeași localitate. Împreună cu fratele său gemăan, Zachei, de la vârsta de șapte ani a urmat studiile la școlile din Tîrgu-Mureș. Tot aici a făcut și cinci clase de gimnaziu, după care, tatăl lor îi trimite să studieze filozofia și dreptul la liceul din Blaj, unde Simion Bărnuțiu începuse a-și tine cursurile în limba română. Însă cei doi frați, Iosif și Zachei Hodoș, vor părăsi orașul de pe Tîrnava pentru a se reînscris în toamna anului 1845, la cursurile de filozofie și drept ale liceului academic din Cluj.

Aici, împreună cu vărul său Alexandru Papiu Ilarian, Iosif Hodoș va desfășura o febrilă activitate la „Zorile pentru minte...”, revistă pe care o caligrafia tinerii români din liceu. Concomitent, citea cu nesăț, alături de colegii săi, foile lui Bariliu. În 1846 este printre cei care-i solicită lui George Barițiu gazetele, intrucit „tinerimea românească de aici, de la începutul anului școlastic, nici una literă românească încă n-a citit”. A fost un elev strălucit, fapt atestat în diploma sa, obținută la 24 iunie 1848. În anii de studii, Iosif Hodoș era unul din sprijinitorii de nădejde ai lui Barițiu în răspîndirea cărții românești și a Magazinelor istorice pentru Dacia în rîndurile tinerilor intelectuali români de la Cluj.

Odată cu primele mișcări politice românești pentru închegarea unui program politic de revendicări, Iosif Hodoș, alături de avocatul Florian Micaș, al cărui discipol era, de Ioan Buteanu, I. Suci și Al. Papiu Ilarian, care sosise în mod special de la Tîrgu-Mureș pentru a-i pune la curent pe tinerii intelectuali din Cluj asupra stadiului mișcării canceliștilor de la Tabla regală, va lua parte la adunarea din 27—28 martie, de la Cluj.

Tînărul revoluționar a avut legături cu Avram Iancu și Axente Sever — care-l era văr — dar mai ales cu Florian Micaș, conducătorul tinerimii românești din orașul de pe Someș.

Deși avea doar 19 ani, Iosif Hodoș a dovedit mult curaj și o înaltă tărie de caracter. Astfel, într-una din zile, cînd i s-a pus pe piept cu forța o cocardă străină, el și-a smuls-o și a călcat-o în picioare, riscînd să fie omorît pe loc.

După absolvirea liceului academic din Cluj, frații Hodoș se întorc acasă în Bandul de Cimpie, de unde la 16 iulie 1846 adresează o petiție episcopului Andrei Șaguna, prin care-i solicită concursul pentru numirea într-un serviciu public. Cîteva zile mai tîrziu, protopopul Partenie Trîmbițaș intervine pe lângă episcop pentru satisfacerea cererii „feciorilor români Iosif și Zachei”.

Omorirea mișelească, la Someșeni, a prefectului Alexandru Bătrîneanu împreună cu tribunalul Vasile Simonis, la 3 octombrie 1848, a determinat Comitetul Național Român de la Sibiu să-l numească prefect în zona de Cimpie pe Florian Micaș și viceprefect pe Iosif Hodoș. Aceștia, pentru a proteja satele românești de incursiunile gărzilor nobiliare maghiare au trecut de îndată la organizarea unei oști de lăncieri în partea de apus a Cimpiei. Peste două luni, în decembrie 1848, Comitetul Național Român îi numește în aceleași funcții în prefectura Clujului, iar prefectura Cimpiei este preluată de Nicolae Vlăduțiu.

Pe la mijlocul lunii ianuarie 1849, aflîndu-se în partea nordică a prefecturii Clujului, Iosif Hodoș nu s-a mai putut refugia în Munții Apuseni; iar cînd Clujul a fost ocupat de trupele comandate de generalul Iosif Bem, tînărul viceprefect s-a îndreptat spre Năsăud, la Regimentul 2 de grăniceri români. De aici, în februarie 1849, împreună cu mai mulți revoluționari români, se refugiază în Bucovina, ca apoi să treacă în Moldova, unde va fi însă arestat de trupele țariste. După cîteva zile scapă din locul de detenție și pleacă la București, de unde, în iulie 1849, se reîntoarce în Transilvania.

Anii revoluției și-au pus adine amprenta asupra gândirii și activității sale ulterioare. După revoluție, împreună cu Al. Papiu Ilarian și Simion Bărnuțiu, Iosif Hodoș își continuă studiile juridice la Universitatea din Viena. În 1852, cei trei părăsesc Viena, îndreptîndu-se spre Italia, unde-și vor continua studiile juridice. Simion Bărnuțiu s-a oprit la Universitatea din Pavia, iar Al. Papiu Ilarian și Iosif Hodoș la Padova.

Depășind numeroase greutăți și privațiuni, la 10 ianuarie 1854, tînărul revoluționar obține diploma de doctor în drept. În vara aceluiași an, Iosif Hodoș se reîntoarce în Transilvania, dornic să-și pună în valoare bogatele cunoștințe profesionale și de cultură generală înșușite în centrele universitare din Viena și Padova.

Timpu de patru ani va face practică la avocatul Ladislau Elekes din Abrud, perioadă în care se căsătorește, la 3 noiembrie 1857, cu Ana, fiica luptătorului pașoptist Simion Balint. La încheierea perioadei de stagiu, oficialitățile refuză să-i dea aprobarea pentru a-și deschide o cancelarie de notar public în Abrud sau Alba Iulia; iar în 1860, deși susține, cu un strălucit succes, examenul de avocat la Curtea de Apel din Sibiu, i se refuză dreptul de a-și deschide o cancelarie proprie de avocat în Tîrgu-Mureș.

Șicanele și nesiguranta în care trăia Iosif Hodoș se ameliorează odată cu

instaurarea regimului liberal. La 3 aprilie 1861, el este ales în postul de vicecomite al Zarandului. De acum, activitatea sa pe multiple planuri este tot mai intensă. Participă la Congresul național de la Sibiu, din ianuarie 1861, și publică o serie de materiale în care sînt cuprinse revendicările politice ale românilor. Între acestea, menționăm articolul „Dorințele românilor din Munții Apuseni ai Transilvaniei”, inserat în „Revista Carpaților” și în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. De asemenea, redactează un „Memorand”, prin care protestează împotriva anexării ilegale a comitatului Zarand la Ungaria. Votat la 20 iulie 1861 de către Consiliul municipal al comitatului, documentul este înaintat împăratului la Viena. În același timp, „Memorandul” este o caldă pledoarie pentru independența constituțională a Transilvaniei, pentru convocarea unui congres național al românilor și pentru deschiderea dietei transilvane.

Dr. Iosif Hodoș desfășoară și o rodnică activitate pentru sprijinirea zărelor românești. Este vorba de crearea unui fond de rezervă cu care să fie ajutate „Gazeta Transilvaniei” și „Foaie pentru minte, inimă și literatură” în cazuri neprevăzute: procese de presă, amenzi, pentru mărirea formatului, sporirea numărului de suplimente, pentru o mai deasă apariție săptămînală. Colectele pentru acest fond, realizate între 1861—1865, au ajuns la șapte mii de florini.

Alături de ceilalți intelectuali ai Zarandului, dr. Iosif Hodoș, în calitate de vicecomite, și-a adus o contribuție de seamă la ridicarea, în 1872, a primului spital din tînut, la edificarea, în 1869, a gimnaziului din Brad și a numeroase școli, care între anii 1861—1871 au depășit cifra de 40. Iar reelegerea lui Iosif Hodoș, la fiecare trei ani, în postul de vicecomite, a dus la întărirea elementului român în Zarand și la folosirea limbii române în administrație și justiție. Această situație a nemulțumit

cercurile guvernamentale, care, prin legea din 1876 au desființat comitatul Zarandului, împărțindu-l comitatelor Arad și Hunedoara.

De asemenea, Iosif Hodoș a desfășurat o bogată activitate, odată cu intrarea sa în dieta Ungariei, în 1865, unde apăra interesele întregii Transilvanii. În acest context, amintim pledoaria sa din februarie 1866, pentru autonomia Transilvaniei. Discursul lui a avut un mare răsunet de ambele părți ale Munților Carpați. „Lupta ce o susțineți — îi scriau lui I. Hodoș o sută de români din București — în această cauză mare și sfîntă, e o luptă de onoare și de viață pentru întreaga națiune românească.” Dr. Iosif Hodoș apăra proiectul legii naționalităților, prezentat de români și sirbi. Tot el a fost acela care, în vara anului 1869, va declara în dietă că „nu vom înceta niciodată să pretindem drepturile noastre, acele drepturi cari au să ne asigure existența națională.”

Deputatul Iosif Hodoș a făcut și numeroase interpellări guvernului în mai multe domenii, și anume: refuzul confirmării de către guvern a alegerii lui V. A. Urechia și B. P. Hasdeu ca membri de onoare ai „Astrei”; interzicerea pătrunderii în Transilvania și Ungaria a ziarelor „Românul” din București. Cu un asemenea prilej, el prezintă o moțiune în dietă, cerînd suma de 200.000 florini, în scopul înființării unui teatru național român.

Ales deputat al cercului Brad, I. Hodoș renunță să mai ia parte la lucrările unei diete care respinge sistematic orice propunere venită din partea deputaților naționalităților nemaghiare.

Avocatul Iosif Hodoș a desfășurat și o intensă activitate pentru înființarea unității naționale, atît în Transilvania și Ungaria, cît și în România, în cadrul Academiei. Ca urmare, la înființarea Societății literare române, în 1866, el este numit membru fondator; iar la festivitățile de la București, prilejuate de inaugurarea acestei societăți, la 31 iulie 1867, membrii ardeleni au fost primiți sârbătorite, printre care și Hodoș.

Referindu-se la ideea unității naționale, el se exprima convingător și plastic, spunînd: „Cînd limba se cul-

tivă, ea tinde la unitate, precum una este poporul ce o vorbește; cînd ne îmbrăcăm țara în strade ferate, tinдем la unitatea comunicațiunii. Poporul exprimă asemenea tendințe de unitate foarte natural și foarte simplu: noi românii tot una suntem.”

Activitatea poliglotului Iosif Hodoș, care cunoștea latina, germana, italiana, franceza și maghiara, în cadrul Academiei Române este foarte variată. A elaborat literetură I, J și K din Dicționarul limbii române, a tradus *Descriptio Moldaviae și Istoria Imperiului otoman* de Dimitrie Cantemir. Ca o recunoaștere a meritelor sale, a fost ales vicepreședinte ale Secției istorice a Academiei Române.

Iosif Hodoș a avut legături strînse cu „Astra” din Sibiu, fiind unul din membrii fondatori ai acesteia. Participă la activitatea Asociațiunii și la adunările sale generale, unde a rostit valoroase cuvîntări și dizertații. El a îndeplinit și funcția de secretar II al „Astrei”.

Amintim și activitatea meritorie desfășurată de Iosif Hodoș în anii 1877—1878, privind solidaritatea cu lupta României pentru independență. El a fost inițiatorul principal al sprîjinului moral, material și bănesc al românilor ardeleni față de ostașii români răniți în războiul pentru independență. În timp ce soția sa, Ana Hodoș, activa în *Comitetul femeilor române din Sibiu pentru ajutorarea răniților români*, Iosif Hodoș a elaborat *Chemarea* acestui organ, adresată românilor ardeleni, solicitîndu-le ajutoare pentru vuneraiți, și a donat suma de 100 florini aur în acest scop.

La 9 decembrie 1880, cînd abia împlinise vârsta de 59 ani, patriotul Iosif Hodoș, omul format de revoluție, bărbatul care a luptat cu înflăcărare și îndrîjire pentru cauza națională, încetează din viață. Prietenii și cunoscuții l-au condus pe ultimul drum la cimitirul Iosefin din Sibiu. Prin întreaga-i viață și activitate politică și social-culturală, prin lupta cu arma în mînă pe baricadele revoluției pașoptiste, pentru libertatea și unitatea națională, Iosif Hodoș a intrat adînc în istoria și conștiința poporului român.

Pr. Ioan Ardelean

Schitul Rarău

Dacă bătrînul și legendarul Ceahlău, cu vîrfurile cel mai înalt „Toaca” amintește tocmai de locul unde „toaca” și clopotul cheamă pustnicii la rugăciune comună, celălalt versant din Carpații Moldovei — „Rarăul” vorbește de același lucru pentru că și aici există și azi un schit, ce poartă numele muntelui și care-și pierde începuturile în vremuri demult apuse, în legende și istorioare, pline de farmec și mister.

Pentru a ajunge pe Rarău se pot alege itinerarii diferite, fie cu mașina, pe drum asfaltat, 17 km din orașul Cîmpulung Moldovenesc, fie cu piciorul, mers de 4—5 ore. Cei care urcă dinspre „valea Bistriței” din satul Chiril, tot pe drum asfaltat, au doar 5 km cu mașina sau o oră de mers pe jos. Pînă a ajunge sus, unde te întîmpină o frumoasă și modernă cabană cu cantină și spații optime de cazare, treci prin „Poiana Sihuștrului”. Localnicii știu că aici a fost cîndva o mănăstire, un fel de sihăstrie. După toate izvoarele scrise și orale, aici a fost întemeiată, în locul alteia mai vechi o bisericuță de către Petru Rareș, domnul Moldovei. Două icoane aflate azi la schit, de dimensiuni destul de mari, sînt din vremea acestui voievod și provin de la vechea biserică. În pribegia dintre cele două domnii, Rareș cu doamna Elena și doi coconi, trăiesc o vreme printre stîncile din jur. Se spune că tot aici și-a ascuns domnul Moldovei în această vreme de restrînse familia și avutul, lucru ce nu poate fi

pus la îndoială, atestat între altele și de „Pietrele Doamnei”, locul de tainică ocrotire al doamnei Elena. Piatra de temelie a fost pusă la vechea bisericuță în 1541. După răpirea Bucovinei de austrieci, bisericuța fiind rămasă în teritoriul ocupat, monahii de aici, sub părinteasca purtare de grijă a ieroschimonahului Sisoe, au mutat-o dincoace de vîrfurile muntelui, pe locul unde se află și astăzi și a fost sfințită, în jurul anilor 1800, dîndu-i-se vechiul hram „Sîntămăria Mare” — 15 august. Atît cheltuielile transferării ei în altă parte, cît și asigurarea celor necesare slujbilor și monahilor, au fost susținute de cunoscuta familie Bals, proprietară a moșiei Broșteni. Biserica actuală din lemn, ca și cealaltă, de dimensiuni obișnuite, fără turn, cu un pridvorăș închis, are împărțirea obișnuită. Trecerea din pronaos în naos este făcută prin ajutorul a doi stîlpi ornamentați, în lemn, care susțin greutatea acoperișului. Are formă de cruce, cu abside la străni. Interiorul nu este pictat, cu excepția cîtorva scene, în ulei, desluș de recente. Catapeteasma, frumos ornamentată în lemn de tei, datează din anul 1800. Singură icoana Maicii Domnului din catapeteasmă, azi îmbrăcată în argint, este din vremea lui Rareș. Cealaltă icoană a Sf. Ioan Bogoslovul, tot din anul 1541 și care provine de la vechiul schit, este în paraclisul schitului, o construcție de dată recentă, anul 1939, în care se oficiază zilnic rînduiala celor șapte laude, pe timpul iernii, fiind mai călduros

decît biserica mare. Alte lucrări de întreținere au fost făcute în anul 1883, apoi în anul 1914 cu binecuvîntarea Mitropolitului Pimen, iar în vremurile mai aproape de noi, de către părinții viețuitori aici, cu îndrumarea și binecuvîntarea materială și spirituală a întîistătorilor eparhiei Moldovei. Monahii de aici, în afara serviciilor zilnice bisericuței, întrețin biserica, chiliile și mica gospodărie agro-zootehnică, împletind munca cu rugăciunea.

Pelerinii dornici de drumete pe Rarău, ori închinătorii din împrejurimi, ce frecventează schitul cu pasul, mai ales în zilele de duminică și sărbători, găsesc aici, ca oriunde în altă parte, izvor nesecat de energii divine, din care ei sorb ca dintr-un potir divin, ceea ce le lipsește. Cele cîteva chilii de lemn, în jurul bisericuței din poiana frumos însoțită, de dimineață pînă la asfințitul soarelui, sînt deseori puse la dispoziția celor osteniți de drum. Pînă nu de mult schitul avea oarecum o dependență de mănăstirea Slatina, ctitoria lui Lăpușeanu; azi însă se gospodărește singur și este subordonat ca și celelalte schituri direct centrului mitropolitan de la Iași. Pe masivul Rarău ca și pe Giumalău poți întîlni monumente ale naturii, ocrotite de lege, între stînci detunate și prăpăstii adînci. Pietrele Doamnei situate la 1650 m altitudine, în apropierea cabanei și schitului, oferă turistului o frumusețe peisagistică cum rar poți întîlni. Vremea a săpat în turnul „Pietrelor Doamnei” înalt de peste 70 m chipuri de oameni și figuri de animale, pe care le poți desluși fără prea mult efort de imaginație. Printre acestea avem capul lui Ștefan cel Mare, acoperit de o căciulă, parcă dăltuț de mînă; un chip de bătrîn numit „Moșneagul”, etc. Afară de Pietrele Doamnei rezervația geologică de pe Rarău, mai cuprinde și alte două blocuri de calcar: Piatra Zimbrului și Stîncă Runculiciorului. Oricum, minunăția bisericuței pe vîrf de munte, frumusețea stîncilor, misterul pietrelor, bogăția faunei și florei, ospitalitatea „bucovinenilor”, dragostea monahilor, răspîlesc din plin osteneala celui ajuns aici.

Protos. Ștefan Gușă

Republica la cumpăna dintre două cincinale

(Continuare din pag. 1)

națională. Naționalitățile conlocuitoare participă azi în deplină egalitate cu națiunea română la întreaga viață social-politică și culturală a țării.

Instaurarea Republicii a dus și la o schimbare radicală a poziției țării noastre pe arena internațională. România se bucură azi în lume de un binemeritat prestigiu. Ea a promovat consecvent o politică externă de pace, colaborare și înfrățire cu toate popoarele. Președintele țării noastre, Domnul Nicolae Ceaușescu, este solul neobosit care poartă pe toate meridianele mesajul de pace al poporului român. Este bine cunoscută și mult apreciată contribuția Domniei Sale, a întregului nostru popor la cauza păcii mondiale.

Cu sfîrșitul anului 1985 România se află la cumpăna dintre două cincinale.

La marile împliniri de după 30 Decembrie 1947, ultimul cincinal 1981—1985 a adăugat noi și minunate ctitorii care grăiesc elocvent despre hărnicia și capacitatea creatoare a poporului nostru.

Enumerînd cîteva dintre acestea, vom începe prin a arăta că la 26 mai 1984 a fost inaugurat de către președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, Canalul Dunăre—Marea Neagră, operă de artă inginerască de cele mai mari proporții realizată vreodată în România și totodată, una dintre cele mai uriașe construcții de acest gen din lume. În rîstimpul ultimului cincinal a fost dat în exploatare laminorul de 20 de toți de la Roman, care este cel mai mare și mai modern din țară, numărîndu-se printre primele șapte laminoare de acest gen din lume.

Întreprinderea de avioane din București a cunoscut în acest cincinal a doua sa tinerete. Reconstruită, modernizată și extinsă pe o suprafață de 20 hectare de hale, întreprinderea realizează în prezent 17 tipuri de aparate de zbor față de doar 3 tipuri cîte realiza în urmă cu 20 de ani.

După Bicaz, Argeș, Dunărea la Porțile de Fier și Lotru, acum Oltul a devenit un nou șantier al luminii și energiei. În cincinalul 1981—1985 s-a înălțat pe acest riu o impresionantă salbă de hidrocentrale. Pe lângă cele 16 hidrocentrale existente, în funcțiune, pe Olt, alte 5 sînt într-o fază de execuție avansată, iar un număr echivalent se află în stadiu de început.

În cincinalul actual a fost construită cea mai însemnată parte a metroului bucureștean. La Iași a fost dat în folosință Combinatul de utilaj greu.

Tot în anii cincinalului a început să producă și marea uzină de autoturisme de la Craiova — Prin „Oltcit” se adaugă încă o realizare de prestigiu în domeniul industriei românești de automobile.

Șirul realizărilor de înalt prestigiu, aparținînd acestui cincinal, ar putea desigur continua însă este potrivit să ne îndreptăm privirile și spre perspectivele ce se deschid în noul cincinal și mai ales spre cele mai apropiate, din noul an 1986 în care tocmai intrăm.

La sesiunea Marii Adunări Naționale din 18 decembrie 1985 a fost adoptat *Planul național unic de dezvoltare economico-socială a Republicii Socialiste România pe anul 1986*.

Din prevederile acestui plan reținem: Producția industrială va crește față de anul 1985 cu 6—7 la sută; producția agricolă va înregistra o creștere de 6—7 la sută. Venitul național va crește în anul 1986 cu 10—12 la sută față de anul 1985.

Voluntățile totale ale desfacerilor de măruri cu amănuntul din comerțul socialist, în anul 1986, va fi de 280 miliarde lei, iar prestările de servicii pentru populație vor crește cu 15 la sută față de 1985.

Fondul de retribuție a personalului muncitor va fi în 1986 de 304,4 miliarde lei, asigurîndu-se o creștere a retribuției medii nominale cu 1,3 la sută față de anul 1985.

Vor fi luate măsuri pentru îmbunătățirea în continuare a ocrotirii sănătății și asistenței sociale, punîndu-se accent deosebit pe prevenirea și apărarea sănătății poporului și creșterea natalității, precum și pentru perfecționarea învățămîntului, dezvoltarea culturii, educației fizice și sportului.

În anul 1986 se vor da în rîndușină 140 mii apartamente, din care 20 mii apartamente în mediul rural.

Slujitorii și credincioșii Bisericii noastre privesc cu sentimente de adîncă prețuire spre tot ceea ce s-a realizat nou și durabil în patria noastră în anii Republicii, ca și spre perspectivele luminoase care se deschid poporului nostru în noul an și în noul cincinal 1986—1990.

Biserica noastră însăși a obținut, în regimul de deplină libertate care s-a creat tuturor cultelor din țara noastră din 1947 încoace, însemnate realizări. Urmind linia impusă de învățătura ei de credință, Biserica Ortodoxă Română, alături de celelalte culte, și-a adus o contribuție deosebită la apărarea păcii, activînd totodată în cadrul largului forum reprezentativ: Frontul Democrației și Unității Socialiste.

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII

SIBIU

■ Marți, 26 noiembrie 1985, la Centrul mitropolitan din Sibiu a avut loc, sub președinția I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o ședință de lucru a Sinodului mitropolitan al Mitropoliei Ardealului, la care au participat I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. Episcop Emilian al Alba Iuliei, P. S. Episcop Vasile al Oradei și P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul de la Arhiepiscopia Clujului. În cadrul ședinței s-au dezbătut probleme comune eparhiilor care aparțin de Mitropolia Ardealului: presă bisericească, învățământ teologic, distincții etc.

■ Sâmbătă, 30 noiembrie 1985, ziua Sf. Andrei, în catedrala mitropolitană din Sibiu a avut loc îndatinată slujbă de pomenire a marelui mitropolit Andrei Șaguna, prezenți fiind studenții teologi de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, corpul profesoral, credincioșii. Cu acest prilej studentul teolog din anul IV, Herda Ioan, a evocat personalitatea neuitatului mitropolit Andrei Șaguna, iar corul studenților teologi a interpretat imnul: „La mormântul lui Andrei Șaguna”, text: Z. Boiu, iar muzica: D. Cunțan.

■ În anul 1985, din Arhiepiscopia Sibiului s-au retras la pensie următorii C. preoți: Prie Ioan — Săcădate, prot. Sibiu; Boțoman Victor — Fintina, prot. Rupea; Budac Marcu — Cîrța, prot. Sibiu; Grama Gheorghe — Brașov-Blumăna IV, prot. Brașov; Modoiu Nicolae, secretar protopopes Brașov; Agachi Mihai — M-tirea Brincoveanu, prot. Brașov; Untilă Gheorghe — Feldioara, prot. Făgăraș; Vasile Cornilă, Vicar-eparhial — Sibiu; Florea Ionel — Calvaser, prot. Mediaș; Oprea Arghir — Mateias, prot. Rupea. Centrul mitropolitan Sibiu mulțumește călduros acestor distinși și vrednici preoți pentru osteneala și râvna depusă în lucrarea pastorală și alte activități bisericești, dorindu-le totodată de la Părintele luminilor sănătate, zile senine și cât mai multe și alese bucurii.

CLUJ

■ Ziua de Duminică, 3 noiembrie 1985, va rămâne memorabilă în viața parohiei Mocira, prot. Baia Mare, jud. Maramureș. Credincioșii și parohul locului, preotul Andrei Costinaș, au avut bucuria să-l primească în mijlocul lor pe Înalt Prea Sfințitul nostru arhiepiscop Teofil, pentru a le resfinți biserica monumentală, minunat împodobită cu pictură în ulei de pictorul Gheorghe Busuioc, în interior, iar în exterior cu un strat de tencuială frumos ornamentată cu însemne creștine încrustate în terasit alb și cu medalioane de sfinți în mozaic. După săvârșirea Sfinței Liturghii arhierestii a avut loc binecuvântarea noii case parohiale, lucrare arhitectonică și artistică originală, unicat în Arhiepiscopia Clujului, dotată fiind cu instalație de încălzire proprie, ingenios concepută, precum și cu toate cele necesare. Pentru aceste lucrări Preotul Andrei Costinaș a fost distins de Înalt Prea Sfințitul nostru Arhiepiscop Teofil cu distincția de „iconom-stavrofor”.

■ Duminică, 3 noiembrie 1985, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian a răspuns invitației credincioșilor din parohia Fișeuș Gherlii, cu filia Tîrgușor, prot. Dej, jud. Cluj, tirnosindu-le frumoasa lor biserică. Părintele Mocean Ilisie, preotul locului, pentru merite deosebite în activitatea pastorală și gospodărească a fost distins cu distincția onorifică bisericească de „iconom” cu dreptul de a purta brîu roșu.

■ De praznicul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, vineri, 8 noiembrie a.c., a avut loc tirnosirea bisericii „Sf. Arhangheli din parohia Ghinda, prot. Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud. Slujba sfințirii și Sf. Liturghie arhierescă a fost săvârșită de către Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian. Pentru activitatea rodnică în ogorul Domnului, parohul locului, Păr. Stejerean Leontin a fost distins cu distincția onorifică bisericească de „iconom-stavrofor” cu dreptul de a purta cruce.

■ Duminică, 10 noiembrie a.c., a avut loc tirnosirea bisericii, cu hramul „Sf. Nicolae” din Baia Mare, de către Înălții noștri Ierarhi, Arhiepiscopul Teofil și Episcopul-vicar Iustinian Maramureșanul. Lăcașul este înzestrat cu o frumoasă pictură în „tempera grasă”, executată de către pictorul Botezatu, și cu iconostas și mobilier sculptat din lemn de stejar măiestrit lucrate. Pentru merite deo-

sebite în activitatea pastorală și gospodărească, P. C. Păr. Gheorghe Bălan a fost distins cu distincția onorifică bisericească de „iconom-stavrofor” cu dreptul de a purta cruce.

■ Moment omagial la Centrul nostru eparhial. Întîstătorul Arhiepiscopiei ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, Arhiepiscopul nostru Teofil Herineanu, luni, 11 noiembrie a.c., a împlinit 76 de ani. Cu acest prilej, la această binecuvîntată vîrstă, Înaltul nostru ierarh a fost omagiat, prin prezență de către membrii Permanenței Arhiepiscopiei și de către toți colaboratorii Înalt Prea Sfinției Sale de la Centrul Eparhial. În cuvîntul lor omagial, Prea Sfințitul nostru Episcop-vicar Iustinian, P. C. Păr. Vicar-administrativ Liviu Ștefan, P. C. Păr. director al Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, Constantin Bradea, au omagiat personalitatea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Teofil, precum și rodnică și binecuvîntată sa activitate desfășurată în cei peste 36 de ani de arhierie, închinată Bisericii străbune. În răspunsul său, Înaltul nostru ierarh, a mulțumit călduros colaboratorilor săi pentru cuvintele adresate, mulțumind în același timp și în primul rînd lui Dumnezeu pentru darurile cu care l-a încredințat.

ALBA IULIA

■ Duminică, 24 noiembrie 1985, la ora 9.30, în prezența P. S. Episcop Emilian, a deputaților Adunării Eparhiale, a P. C. Consilierilor de la Centrul eparhial și P. C. protopopi ai Eparhiei, s-a oficiat Te-Deum-ul îndatinat cu prilejul Adunării Eparhiale. La ora 10, în sala de ședință a Centrului Eparhial, P. S. Episcop Emilian a prezidat lucrările celor trei sectoare: administrativ-bisericească, economic și cultural. Cu acest prilej s-a prezentat bilanțul lucrărilor în cele trei sectoare în anul 1985, o sinteză a realizărilor în decursul celor zece ani de ființare precum și planul realizărilor de viitor. La aceste lucrări, un număr de zece deputați au luat cuvîntul, dînd expresie la ceea ce s-a realizat în cuprinsul Eparhiei în decursul unui deceniu de existență a Episcopiei. Din plenum Adunării s-au adresat telegrame Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu și P. F. Părinte Patriarh Dr. Justin Moisescu.

■ Luni, 25 noiembrie 1985, P. S. Episcop Emilian a prezidat ședința de lucru a P. C. Protopopi și P. C. Pr. misionari ai Eparhiei. Și cu acest prilej P. S. Sa a îndrumat pe cei prezenți la muncă susținută, postarție eficientă, la slujirea cu conștiințiozitate a Bisericii străbune și a neamului.

ORADEA

■ Intre 11 și 19 noiembrie 1985, s-au ținut, la sediile celor șapte protopopiate, ședințele Conferinței pastoral-misionare a preoților, în cadrul căroră s-a dezbătut tema: *Dreapta interpretare a Sfinței Scripturi și Tradiția bisericească, temeuri ale credinței adevărate*. P. S. Episcop Vasile a participat la lucrările de la protopopiatele: Oradea, Beiuș, Marghita și Șimleu Silvaniei, iar la protopopiatele Satu Mare, Carei și Zalău, lucrările au fost conduse de delegați chiriarhali de la Centrul Eparhial.

■ Vineri, 6 decembrie 1985, de sărbătoarea Sf. Ierarh Nicolae, chiriarhul a oficiat Sf. Liturghie în biserică „Sf. Nicolae” din Oradea, intru cinstirea hramului acestei catedrale, în curs de restaurare. La sfîrșitul Sf. Liturghii, ierarhul, cu întregul sobor, a oficiat parastas pentru pomenirea ctitorilor și binefăcătorilor acestei sfințe biserici, precum și pentru preoții și ierarhii care au slujit într-însa.

■ Duminică, 8 decembrie 1985, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii ortodoxe rutenice din orașul Satu Mare, în urma lucrărilor de înnoire exterioră și interioară din ultimii ani. În cuvîntul de învățătură, ierarhul i-a felicitat pe credincioși pentru jertfelnicia lor, pentru statornicie în dreapta credință, iar pe vrednicul lor păstor sufletec, Preotul-paroh Edmund Riederer, pentru strădania sa și pentru îndelungată și rodnică activitate pastorală și obștească, pentru care l-a distins cu rangul de „iconom-stavrofor”. Epitropilor Kónya Andrei și Molnar Iosif le-a înmînat scrisori de apreciere și felicitare pentru devotamentul lor în slujba Bisericii.

Semnalăm... Semnalăm...

● O pagină de poezie de Aurel Rău, în „România literară” (nr. 27, 1985, p. 6). Delectare intelectuală.

● Salutăm revenirea lui Dan Mutașcu în paginile „Săptămîinii” (nr. 22, 1985, p. 7). Și nu numai atît: Eugen Barbu îi elogiază poezia, de la înălțimea tribunalului care anticipează „Judecata de apoi a poezilor”.

● Cred că Daniel T. Suciu are daruri și haruri menite să delecteze mîntea — chiar dacă o pune la lucru (altfel cum?) — spunînd ceea ce nu vrea să spună de-a dreptul (n-ar mai fi poezie), frumos încifrat (și păstrează cifra în buzunar), ca în poezia cu multă economie de semne de punctuație — de altfel nu chiar necesare — intitulată „Vizant, cum nimeni altul” (Transilvania, nr. 5, 1985, p. 35—36). Craiul-copil, iubirea fără margini, pînă la a deveni contrariul ei, materia transfigurată pînă la transparență, cu casele avînd ușa spre cer, și-apoi Bizanțul cu moschei, plin de păsări fără aripi, în care cineva e răstignit, iar la București, prin bariera Belea veche, intra un messer. O spiritualitate și contrariul ei, și o istorie care ne-a adus și nouă messeri nepoștiți. Dar mai sînt posibile încă vreo cîteva duzini de exegeze!

● „Eminescu sau despre absolut” este titlul unui eseu de inimă bucurată de o carte masivă (500 p.), cu același titlu, semnată în 1962 de scriitoarea italiană Rosa del Conte. Autorul eseuului parcă nici nu putea fi altcineva decît Alexandru Balaci (România literară, nr. 20, 1985, p. 19). „Constanta spirituală” a poetului, descopere Rosa del Conte, „este raportul dintre ideea de divinitate și lume, dintre existența temporală și eternitate, marele poet fiind totdeauna un vizionar al Cosmosului, însetat permanent de absolut”. Autoarea consideră, arată Al. Balaci, „că structura esențială, originalitatea eminesciană, «românitatea» sa, ar consta din arhaicitatea poeziei sale, din alimentarea ei de la izvoarele puternice, clare și genuine, ale tradiției autohtone, împinsă pînă la extremele limite ale creștinismului oriental”. Spre deosebire de mulți care îl fac tributar Occidentului, occidentală Rosa del Conte vede în el: „un astro sgorगतo dalle profondità, dei celi d'Oriente”, „un astru izvorînd din adîncurile cerurilor Orientului”.

Alexandru Balaci arată că Rosa del Conte a tradus în italiană și „Imnul omului” al lui Tudor Arghezi, „cel de al doilea munte magic al poeziei românești”. Da. Despre cartea Rosei del Conte scrie: „niciodată uitatei cărți a Rosei del Conte”. Încă un da!

● Henri Wald publică un eseu filozofic, intitulat „Intuiția și pretențiile intuiționismului” în revista „Teatru” (nr. 3, 1985, p. 11—14, 81). Derivă pe om — interesant — de la huma, reținînd materia facerii. Se ocupă de intuiționismul antiintelectualist al lui Bergson — care nu e chiar atît de anti pentru că prin inteligență înțelege rațiunea, facultatea discursivă — de intuiționismul supraintelectualist al lui Husserl și de cel paraintelectualist al lui Brouwer. Toate „au nevoie însă de limbaj și de rațiune pentru a deveni mod de cunoaștere. De altfel toți — scrie Henri Wald — au scris cărți de o strictă coerență logică pentru a demonstra valoarea cognitivă a intuiției. Rigoarea logică a demonstrației nu a avut nimic de suferit de pe urma faptului că Bergson s-a folosit mai mult de metafore, Husserl, mai ales de metalimbaj, iar Brouwer, de simboluri matematice” (p. 13).

Definind intuiționismul ca „suprimarea distanței dintre subiect și obiect”, și „simpatia prin care cineva se transportă în interiorul unui obiect pentru a coincide cu ceea ce are el unic și deci inexprimabil” (Bergson, La Pensée et le Mouvement), H. Wald îl apropie de misticism, anunțînd o previzibilă parte a II-a a eseuului într-un număr viitor.

● Pr. Vasile Muntean publică în „Studii Teologice” (1—2, 3—4, 1985) o foarte documentată teză de doctorat intitulată „Organizarea mănăstirilor românești în comparație cu cele bizantine (pînă la 1600)”. Un capitol extrem de important (VII) tratează despre „Cultura, arta și spiritualitatea în mănăstiri” (p. 188—202). Teza beneficiază — eveniment fără precedente notabile — de o postfață pe care o califică însăși semnătura autorului: Al. Elian. (p. 220—232).

● Pr. Dr. Dumitru I. Bodale a publicat, în limba română, la Detroit, U.S.A., o valoroasă carte de „Meditații evanghelice” (208 p.). O biografie a autorului și o recenzie a cărții face drd. Ivan I. Ilie în „Studii Teologice” (seria II-a, an. XXXVI, nr. 3—4, 1985, p. 287—288).

● „Caiete botoșanene” (nr. 4, 1985, p. 4) — suplimentul rev. „Ateneu” (aceiași număr) publică un text de E. M. Cioran din Précis de décomposition, intitulat „Gînditorii amurgului”, în trad. foarte bună a lui Emanuel Marcu. Iată cîteva mostre, care vor recomanda în același timp și textul însuși al lui Cioran, eseistul de notorietate mondială astăzi: „... Înțelepciunea este ultimul cuvînt al unei civilizații care piere, nimbul amurgurilor istorice, oboseala transformată în viziune asupra lumii, ultima toleranță înaintea încoronării altor zei, mai proaspeți...”. „... a rezolvat problema propriei morți... și cu aceasta a suprimat orice problemă”. „... Noi vedem marile sisteme abolite din cauza perfecțiunii lor ajunse la limită”. „... Un zeu amenință oricînd la orizont. Sîntem la capătul filozofiei, tocmai pentru că consimțim la sfîrșitul ei. Să nu-i permitem zeului să se instaleze în gîndurile noastre, să mai păstrăm în noi îndoielile noastre, aparența de echilibru și tentația destinului imanent, orice asmirăție arbitrară și fantastică fiind preferabilă adevărilor inflexibile”.

● Un eseu despre „Speranță, încredere”, găsim în rev. „Ateneu” (nr. 4, 1985, p. 15) sub semnătura lui Erich Fromm, în traducerea lui Călin Deac. Iată cîteva capitole: Ce nu este speranță?, Paradoxul și natura speranței, Încrederea. Care este paradoxul încrederii? — „certitudinea incertului”. „A spera înseamnă a fi pregătit în orice moment pentru ceea ce încă nu s-a născut, și să nu disperși dacă nu există nici o naștere în tot cursul vieții... Cei cu speranță puternică văd și nutresc toate semnele unei vieți noi, și sînt gata în orice moment s-o ajute să se nască”. Întregul eseu e interesant.

● Parohia „Învierii Domnului” din Hamilton, Canada, publică sub conducerea pr. Nicolae Ciurea o revistă intitulată „Adevărul” (The Truth).

ANTONIE P.

Colindul românesc

Tot păstrînd din veac în veac,
Pe pămîntul nostru dac,
Obiceiuri vechi și sfințe,
Purtătoare de fierbinte
Dragoste de om și glie,
De dreptate și frăție,
Azi, prin voi, ÎNTREAGA ȚARĂ
STRĂMOȘEASCĂ, milenară,
O colind să-mpart iubire,
Și în veci de veci UNIRE;
la sunați din zurgăli,
Și la casa asta, mădăiii...
Hăăăiii...

Cu credință-n viitor,
Sub străbunul tricolor,
Proclamînd că fiecare
Popor mic sau popor mare,
Are dreptul să trăiască
Pe planeta omenească,
NOI, să stăm cit munții-nalți,
Între unii și ceilalți,
Și să nu-i lăsăm deloc,
Globul să-l arunce-n foc,
Tu, ROMĂNE, lumii fă-i
Cugetul mai curat, mădăiii...
Hăăăiii...

Și... precum urau bătrîinii,
Păstorînd ograda stîinii,
Ori destroienînd cetatea
Albă de nămeți, etatea
Neamului, de mii de ani,
Apărînd-o veterani,
Astăzi, eu, paharul plin
Cu vin roz de Bohotin,
Vi-l închin: cu SĂNĂTATE,
MULȚI ANI, PACE, și DREPTATE,
Dragii mei ROMĂNI, din văi,
Și din munți, de-oriunde, mădăiii...
Hăăăiii...

Toma Istrati

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Diac. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechiel Oancea; corector: Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA” — sectorul export-import presă P.O. Box 12-201, telex 10376 presfir București, Calea Griviței nr. 64—66.